

ЮРТА БОАХАМА ПРОДУКТАШ—ДУКХАГІА!

Хургйолча КПСС XXIII съезда сийна дола болхлой, колхозхой, гІулакхерча наьха, специалистий юкъарча собранешка тІаийца Грозненски района юрта боахама болхлой социалистически декхараш

Грозненски района юрта боахама болхлоша Іалаьмате чІоагІа дегаш айденна тІаийцай КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш. Колхозашкеи совхозашкеи яьржай хургйолча парте съезда даха мадоагтІа накъа даха кийчдалара йола социалистически яхь. «Вай хьамсарча парте съезда — хила мадоагтІа дола къахьегама гІулакхаш» яха девиз а йолаш лел яхь.

КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъеш чакх а йоахаш, тха боахамий къахьегамхоша цхьадола дика толамаш даьхад. ДикагІа вІаштІехьдаьнна лел юртбоахама шу йистедаккхара дола балхаш, хьажкІаш, сомаш, комсаш чуийца яьннай, шекара свеклаи баьца даарий культураши чуийца йоалаш латт. Районе дикал лакха а йолаш чакхдаьккхад гурахьа юв культураш дІаювлга, пачхьалкхенна ялат дІадалара план кхоачашъяьй. Ийс бетта йола шура йохкара план кхоачашъяьй 106 процент, дулх дохкара план — 126, фуаш дохкара план — 111, тха дохкара план — 110 процент кхоачашъяьй.

Грозненски крекинг-заводо долаьр хьал а лоацаш, съездал хьалхарча яхьа юкъеболх района къахьегамхой, хІаьта шоашта социалистически декхараш тІа а эц.

Шекара свекла а коартолаш а чуэцилгеи кийчъелгеи йистедоаккхаргда оаха 5 ноябрь тІакхоачаш. Пачхьалкхенга баьца даараш дохкара план бІарчча хьанйцача районе гІолла кхоачашъелга 15 ноябрь тІакхоачаш Іалашдергда оаха.

Района колхозашеи совхозашеи, гурахьа юв культураш дІаювлга йисте а даьха, царна Іунал дара балхаш доаржадаьд; минеральни удобренешца подкормка елга, юртбоахама зуламаш деча хІамашца къовсам лоаттабелга чакхлоах. Оаха лерхІ гурахьа ювча культурай 23 эзар гектара тІа подкормка елгеи 1966 шера 25 март тІакхачалехьа 2 эзар тоннал кІезигагІа йоацаш минеральни удобренеш тохилгеи.

Минеральни удобренеш еттилга чакхдоахаргда оаха алхха картограммай лардагІа. Оаха уж етт керттера оахамаш деш а подкормка хьисапагІа а. Цуйца цхьан ханна оаха декхар даь тхоашта тІаэц гурахьа йийнача культураштa Іунал делга ерригача гуйранарча а Іан-бІаьстийнарча а юкъагІа чакхдахар, ерригa дІайийна гурахьа юв культураш дика хьувкъилга Іалашдергдолча тайпара.

Ялатий культураш дика хьувкъаелга Іалашдар духьа ерригa бІаьстий юв культураш дІаювргйола лаьтта гурахьа ахa а аьха шаьрдаь Іодиллара агроприем чакхъяккханза Іергдац тхо. Эзба 35,6 эзар гектар оахилга йистедоаккхаргда оаха 15 ноябрь тІакхоачаш.

Юрта боахама болхлой уйла хІанз тІаераэю хий дехкача лаьттаех бизагІа пайда ийбара. ТІадоагІача шера хьувкъама 1966 шера 20 март тІакхоачаш 3 эзар гектара тІа соцаргдолаш хий дуллилга чакхдаккха лерхІ оаха.

Оасара баьцанна къовсам лоаттабар духьа дерригача боахамашка бІеха баьцовгІаш тІаювлача кхай карташ а оттадергда, уж дІаяхара це деза гІулакхаш а къоастадергда оаха.

Юртбоахама инвентаран трактораштеи гурахьа-Іай ремонт яра план кхоачашъергья оаха 20 февраль тІакхоачаш, комбайнашта ремонт елга — 1966 шера 25 апрель тІакхоачаш, лакха дикал а йолаш.

Района дерригa боахамаш ерригача бІаьстий дІаювргйолча культурай фуница Іалашхинна да. ХІанз беш латт бІаьстий ювча культурай фу шІендареи 1966 шера 1 январь тІакхоачаш дІадера кондицей І-чеи ІІ-чеи классех хулача из дІакхоачадареи болх.

Районе звеной 1965 шерарча балха итогаш еш а латт, хІаьта цуница цхьан ханна пропашной гурахьа юв а кхыйола а культураш кхею звеноша вІашагІйохкаш а латт, хІара кхай еппий йоакхо еш вола да хургволча тайпара.

Района хьайбаш леладераша хьайбай продукце дерригача тайпай хьакъехьара шера план йиллача ханал хьалха, 1965 шера 10 декабрь тІакхоачаш кхоачашъергья, хІаьта кхы тІа а дулха 70 тонн, шурий 100 тонн, 40 эзар фуъ дохкарг а да.

Семилетка чакхйоаккхача шера района боахамаша Іалашдергда юртбоахама производства ерригa отраслеш рентабельни хулийтилга. Совхозашеи Предгорни ОПХ-и декхар лаьрхІа шоашта тІаэц ер шу 300 эзар сома пайда а хулийташ йистедоаккхилга.

Къаьст - къаьстача боахамаша, шоай торонаш лархІа а лаьрхІа, лакхдаь дола декхараш тІаийцад шоашта. «Ермоловский» совхоза шурий фермай болхлоша, шера план кхоачаш а яь, шу чакхдалалехьа кхы тІа а 150 тонн шура йохкаргья № 3 йолча сомий-баьца даарий совхоза хьайбаш леладераша, кийчъяра план кхоачашъяь а яьккха, кхы тІа а шурий 150 тонн йохкаргья, хІаьта Грозненски шурий совхоза хьайбаш леладераша — 200 эзар фуъ.

Пачхьалкхенга шура йохкара йола шера план йиллача ханал хьалхагІа кхоачашъяьй № 2 йолча шурий-баьца даарий совхоза хьайбаш леладераша, шу чакхдалалехьа кхы тІа а шурий 200 тонн йохкаргья цар. № 1 йолча шурий совхоза къахьегамхоша 10 ноябрь тІакхоачаш план кхоачаш а ергья, кхы тІа шурий 300 тонн а лургья.

КПСС XXIII съезд хьаеллара сийна йиллача ханал хьалхагІа (20 март тІакхоачаш) колхозийи совхозийи хьайбаш леладераша кхоачашъергья пачхьалкхенга хьайбай продукташ йохкара квартальни план. 1965 шера І кварталерчул шура 20 процент, фуаш 10 процент дукхагІа дІалургда оаха.

Хьайбай продукташ дІателилга чакхдоахаргда оаха, декадай, беттай, кварталий планаши графикаши йиза нийса кхоачаш а еш. Алхха дикал лакха йола хьайбай продукци телилга лаьрхІад оаха.

Дика вІаштІехьдаьнна чакхдоаккхаргда оаха хьайбашка Іа доаккхийтилга, хьайбаш гІел а ца долийташ. 1966 шера дерригача тайпаех долча хьайбаехи коа тІарча оалхазарехи ювла продукци дукхагІа хулийтаргья оаха, хІаьта цунга дІадодар дикка лох а дергда.

Хьайбаш леладечара дукха къахьега дезача балхий процессашта а дуаде доакъараш кийчъяра а механизаци юкъеяхьара гІулакхаш къестадеш а чакхдоахаш а доакк тхо хІанз.

Йоккха терко тІайохийтаргья оаха хьайбаш леладерий балха культурно-бытовой хьалаш тоадара, массе а моттигашка маэшна вІаштІехьадаьха кийчдергда оаха салаІара цІенош а цІе уголокаш а, царна радиофикаци эгья, царна эшаш дола литература, гойтара агитаци хулга Іалашдергда.

Доярокашта, скотникашта, фермай кхыча болхлошта юкъе яьржай хьайбашка Іа доаккхийтилга хьокхаме чакхдаккхарам хьайбай продуктивность лакхъяраи йола социалистически яхь. ХІара бетта 5-ча дийнахьа чакхдоах доярка ди, цу дийнахьа бетта итогаш а ю. ДикагІчарна карара кара тела вымпелаш а совгІаташ а тел.

Хьайбаш леладераштa юкъера организаторски, политико-кхетама болх чІоагІбара фермашка, бригадашка ухийт дикагІбола коммунисташи комсомольцаши, партийни а партийно-комсомольски а группаш вІашагІъехк.

Политически дешарал совгІа, кулгалдеча кадрашцеи специалисташтцеи чакхдоах экономика Іомаелга. ДукхагІбола колхозхойи совхозий болхлойи агротехнически курсашка а хий декхараш кийчбеча курсашка а кийчбергболаш ба. Бригадай, фермай, отделеней кулгалдерех аханел кІезигагІа боацаш бараш семинарашкеи курсашкеи дешаш хургба.

Социалистически декхараш дийца а дийца тІаийцад колхозхой, совхозий болхлой, гІулакхерча наьха, специалистий собранешка.

ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 132 (4145). ЕРА, 4 ноябрь, 1965 шу. Мах 2 кеп.

ІІ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Массехк ди мара дисадац Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 48 шу дуза деза цІей тІакхача. Цу денна сийленца накъа яхара яхье яьннача Грозненски ремонтно-механически завода дуккхача цехий, участкай коллективаша дика къахьегама совгІат кийчдаьд.

Хьалха латтачарех я Калугин Василий керте латта мехкдаьтта оборудованена ремонт еча участка коллектив. Октябрь бетта план 120 процент кхоачашъяьй участка болхлоша. Итт бетта план ханал дуккха хьалха кхоачашъяьй цар, планал совгІа арахийца продукци 81,5 эзар сома маьха я. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах укх шера пачхьалкхенна кходаь ахча 4 эзар совгІа сом да.

— Къахьегама толамаш лакха хиларах кхоачамбаь Іац тхо, — йоах коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча участка болхлоша. ДІадахача шерашка дукха кхоачамбоацараш нийслуш хиннад арахецача мехкдаьтта оборудованешта юкъе. ДІахо йодача хана болх иштта бе йиш йоацилга кхетадир участка болхлоша. Продукце дикал лакхъяра хьайда дола наькъаш техкар. Цо боккха пайда бир. Укх шера арахийцача продукцена юкъе цхьаккха брак нийсъеннаяц.

Къаьсста боккха кхаъ хилар участка болхлошта 27-ча октябре. Валови продукци арахецара цхьайтта бетта план кхоачашъяь хиларах хоам беш «Молния» яха листок арахийцар. Цхьайтта бетта планал совгІа арахийца продукци 29 эзар сома маьха я. Из да участка болхлоша Октябра дезача цІейна кийчдаь къахьегама совгІат.

КарагІдаьнначох кхоачамбаь Іеш яц участка коллектив. Валови продукци арахецара шера план 25-ча ноябре кхоачашъе лерхІ цо. Цу даькъе къаьстта дика къахьегаш ба нн. Грачев, Смоликов, Галустян, Глухов, кхыбараш. Царех хІаране сменах нормаш 150—160 процент кхоачашъю.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш Грачев Ивани Глухов Виктори болх беш ба.

Б. Костоева текст.
И. Плиева сурт.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ СИЙЛЕН ДЕКХАР

Пачхьалкхенга шура, фуаш, тха дохкара шера план цхьоалагІа ноябрь хьатІакхоачаш кхоачашъяьй Наурски района боахамаша.

Ханал хьалха шера план кхоачашъярах дола хоамаш ух республика кхыча районашкара а.

Иштта масала, пачхьалкхенга шура йохкара шера план 104 процент, фуаш — 101 процент, тха дохкара 125 процент кхоачашъяьй Грозненски района Ленина цІерахча колхозо.

Шера йолча заданел совгІа хьайбаш, шура дІалуш я № 3 йола совхоз а.

Хьайбай продукташ кийчъяр дика вІаштІехьдаьккхад ерригача республике.

Дахача шера укх хана заготовительни организацеша хьанйцачунца нийсдича хІанз шура 10 процент, фуаш 19 процент, тха 13 процент дукхагІа да.

Из иштта дале а республика дукхагІа долча боахамаша пачхьалкхенна шура, фуаш дІадалара гІулакх ледара леладу.

Нагахь санна сентябре тІеххьарча декаде шура хьанйеча пункташка 2061 тонн дІаеннаяле, хІаьта октябра тІеххьарча итт дийнахьа духхьал 1581 тонн мара еннаяц.

Пачхьалкхенна шура дІаялара дикка тІехьадус Ачхой-Мартана, МалгІабика, Надтеречни, Наьсарен, Урус-Мартана районий боахамаш.

Шера план мишта кхоачашъю хьахьокхача укх сводках бІаргагу, цу районашка шура кийчъяра боарам республика юкъерча цифрал дуккха кІезигагІа хилар.

ДукхагІа долча боахамашка хІара беттача Іаттагара дукхагІа шура яккхара тІагІертта къовсам лоаттабац.

Шера план кхоачаш ца яр духьал детта доахан ца дебадар бахьан доцаш да.

Семилетка тІеххьара шу чакхдала дукха ха йисаяц, цхьабакъда, цу лоацача юкъа а болх тоабе йиш я. Колхозашеи совхозашеи юкъарча хьайбашта дахача шерарчул дуккха дукхагІа доакъар Іалашдаьд укх шера.

ХІанз керттердар пайданагІарча тайпара доахан кхабари, царна доагІача бесса гІулакх дари, шура кІезиг ца ялийтари да.

Пачхьалкхенга фуаш дохкара хьакъе Іалаьмате чІоагІа тІехьадус МалгІабика, Надтеречни, Шелковской районий боахамаш. Укх шера юхейнсача хана шера план кхоачашъяра юкъера лаьрхІача хІара декаде 270 эзар фуъ дІадаланза даргдац.

ДІабахача итт бетта шера планах доагІачул 46 процент мара бахача нахагара фуаш хьа ца эцар ла мегаргдолаш дац. Юрта Советий активаши потребительски кооперацей заготовителаши ба цу хьакъе дукхагІча даькъе бехке бараш.

Деррига советски халкъ санна, вай республика къахьегамхой кийчлуш ба хІанз КПСС XXIII съезда толамца накъа баха.

Семилетка тІеххьарча шера хьайбай ерригa продукташ пачхьалкхенна дІаялара план кхоачашъяр республика юрта къахьегамхой керттера декхар да.

Цхьоалагла ноябрь хьатІакхоачаш шера планах пачхьалкхенга еккача хьайбай продуктех йола

СВОДКА

(Шера планах процентаща)

	Дулх	Шура	Фуаш	Тха
Ачхой-Мартана	86	87	96	98
Ведана	102	104	101	83
Грозненски	88	93	92	108
Гудермесски	88	90	99	90
МалгІабика	83	86	70	88
Надтеречни	92	87	78	89
Наьсарен	75	87	84	91
Наурски	95	102	109	104
Ножай-Юрта	84	102	96	65
Советски	81	92	100	79
Сунженски	99	91	99,5	121
Урус-Мартана	106	85	107	100
Шаьла	97	88	105	94
Шелковской	86	89	83	102
Ерригача республике	89	91	95	102

ОКТЯБРА НАКЪА ДОЛХАШ

Сийлахь - боккхача Октябра 48 шу дузача денна башха - дикача къахьегама совгІаташца накъайоагІа «Малгобекнефта» НПУ № 3 йолча мехкдаьтта промысла коммунистически къахьегама коллектив. Мехкдаьтта даккхара ийс бетта план 100,8 процент кхоачашъяьй промысловикаша. ДІадахача шера укх хана даьккхачунца нийсдича 39,2 процент дегІаденад мехкдаьтта доаккхилга, 9 бетта 0,8 процент лакхъеннай къахьегама овсарле, цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга дІабода мах 2,6 процент лохбаьб. Бахьан из долаш 31 эзар сом ахча кходаьд промысла коллективо.

Дика чакхйоаккхаш латт промысловикаша семилетка. Масала, ворхІ шера 10,1-зза лакхденнад мехкдаьтта доаккхилга, хІаьта газ йоаккхилга — 3,3-зза. Цу юкъа 9,3-зза дегІаенай къахьегама овсарле, 7 сомагареи 88 кепигагареи 0,74 кепигага кхоачабеш лохбаьб мехкдаьтта тоннага дІабода мах.

Иштта толамаш даха промысла коллектива вІаштІехьдаьннад хІара денна тІагІертта къахьегарах, скважинай къаьнарча фондех бизза пайда эцарах, эксплуатаце шоллагІа методаш балха юкъейоалаярах, мелови тІоанашкара мехкдаьтта керда кІедж урагІтохийтарах, иштта кхыдола пайдане гІулакхаш дарах.

КПСС ЦК сентябрьски Пленума а СССР-а Лакхехьарча Совета VI-ча сессе а исторически решенеша дегаш гІоздаьхача промысловикаша дош деннад 1965-гІа шу чакхдалалехьа планал совгІа Даьхенна 18 эзар тонн мехкдаьтта дала, хІаьта Октябра цІей хьатІакхачалехьа — планал совгІа 17 эзар тонн мехкдаьтта. ХІанзе планал совгІа 15479 тонн мехкдаьтта деннад промысла коллективо. Цу тайппара, промысловикаша ханал хьалха кхоачашдергда шоай декхараш.

Я. МАМЕДОВ,
тха штате воаца корреспондент.

СОВЕТСКО-ФРАНЦУЗСКИ КОММЮНИКЕ

Советски правительства вийха вена 28-ча октябре денз 2-ча ноябре кхаччалца официальни визитаца Советски Союзе хиннав Франце кхыча мехкашцарча гІулакхий министр М. Кув де Мюрвиль.

Советско - французски коммюнике тІа белгалдоаккхача тайпара М. Кув де Мюрвиль Л. И. Брежнева, А. Н. Косыгина, А. И. Микояна тІа а ийцав, Советски Союза кхыча деятелашца вІашагІкхеташ а хиннав.

СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министраца А. А. Громыкоца дуккхаза къамаьлаш хиннад Франце кхыча мехкашцарча гІулакхий министра. Уж къамаьлаш долча хана шинна а мехка хьаштдола дунен халкъашта юкъерча политика керттера дешаш а хІаьта иштта советско-французски гІулакхаш а кІоарггеи пайдана долча оагІорахьареи дувцаш дІа-хьа дагабаьлар.

Къаьстта уйла тІаяхийтар европейски проблемашта. Цуница дувзаденна оагІонаша европейски кхерамзлен проблемай хьакъехьа дувца доагІараш дийцар. ЦІаьхка а белгалдаьккхар, Советски Союзи Франции, европейски державаш хиларах тарра, уж проблемаш царца хьаштдолаш йолча ерригача оагІонаша цхьана барта а яха къоастаярца эггара чІоагІагІа хьаштдолаш хилар.

ОагІонаша бакъдир Вьетнамерча событеша тІа-тІа дукхагІа сатем боабеш хилар, цІаьхка а белгалбаьккхар машара гІулакха цу событеша тІабахьа кхерам. СССР-ен Францеи правительстваша дІахо а лоархІ 1954 шерара Женевски соглашенеш бокъонца кхоачашъяра ларда тІа мара из проблема къоастаюлург ца хилар.

ОагІоний барт вІашагІкхийтар машара ларде уллаш ерригa пачхьалкхенаш шоай лоІаме хилара сий делгеи цар чурча гІулакхашта юкъе ца гІертилгеи хила дезаш хилара. Иштача наькъаца — машар хьаллоацаш — хьежар герз дІадаккхара проблемашка. ОагІонаша белгалбаьккхар ядерни герз доаржадаро машара тІатессаш бола кхерам.

Шинна а оагІорахьарча советско-французски гІулакхий дешашка а хьежа, тайп-тайпарча доакъошка уж гІулакхаш дегІаахара шоаш раьза хилар хьакхайкадир министраша. Экономически даькъе белгалдаьккхар, дукхача ханна яьча торгови соглашене положенега хьежжа дІа-юха леладу гІулакхаш дегІакхувлар шинна а оагІонна вІашин хьаштдолаш хилар. Шинна а министра [illegible] цар космически тохкамий даькъе шинна а оагІон эксперташ дукха ха йоацаш вІашагІкхетарах хьахинна результаташ. Министраша хьакхайкадир цу даькъе гІулакхаш леладара хьакъехьа йоагтІаш йола соглашени яр ловш шоай правительстваш хилар. Советско-французски культурни гІулакхашка а хьежар, шин мехка юкъе барт вІашагІкхетара гІулакха уж дегІакхувлилга лоархІаме хилар белгал а даьккхар.

Шинна а оагІоно хьакхайкадир вІашагІкхийттача хана хиннача а Франце кхыча мехкашцарча гІулакхий министра визит йолча хана хинна къамаьлаш белгалдаьхача а цхьан бартерча хьалашта шоаш раьза хилар. Цар барт вІашагІкхийттаб шинна а оагІонна хьаштдолаш йолча проблемашта шин правительствана юкъе дІахо консультацеш е йиш хулийташ дола вІашагІкхетар а бувзамаш а леладар пайдане хилара хьакъехьа.

(ТАСС).

ФРАНЦЕ КХЫЧА МЕХКАШЦАРЧА ГІУЛАКХИИ МИНИСТР МОСКВЕРА ДІАВАХАР

2-ча ноябре Москвера Париже дІабахар Франце кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Морис Кув де Мюрвиль а цунна улувбаьнна баьхка нах а. Французски министр официальни визитаца СССР-е хиннав Советски правительства вийха вена.

(ТАСС).

ВЦСПС VII ПЛЕНУМ

ПРОФСОЮЗИЙ КЕРТТЕРА ДЕКХАР

ЦхьоалагІча ноябре Москве хьайийлар ВЦСПС VII-гІа пленум. Пленуме дувца оттадаь ши дош дар:

— Промышленноста ду доал тоадара, промышленни производства планировани эргаьккха тоаяреи экономически стимулировани чІоагІъяреи хьакъехьарча КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенешца дувзаденна профессиональни союзий декхарий хьакъехьа.

— Дерригдунен профсоюзий ялхлагІча конгресса итогий хьакъехьа.

Хьалхарча дешах доклад йир ВЦСПС председатела В. В. Гришина. ХІанз профсоюзий керттера декхар сенах латт аьлча, из латт, аьлар докладчика, КПСС ЦК Пленума решенеш кхоачашъяра мамогта новкъостал дарах. Къахьегамхой производственни хьинар шерагІа дегІакхувланза, промышленни производства эффективность, къахьегама овсарле лакхъяра, продукце дикал тоаяра, технически прогресс чакхъяккхара, производства кхоачамехи торонехи пайда дикагІа эцара из тІадерзаданза даргдац.

Планаш увттаеча дакъа лацара белгалара опыт йолаш я профсоюзаш. Парте хьалхашка оттадаьча декхараша дІадех цу деша профсоюзни организацеша уйла дукхагІа тІайохийтилга. Халкъа боахама планаш оттаяра кийчо ечеи ювцачеи хана дукхагІа юкъеозанза баргбац болхлойн гІулакхера нахи.

Нов. Гришина дукха уйла тІаяхийтар къахьегама эффективность лакхъяра дешашта. Профсоюзни организацеша шоай тІахьожама кІаллаца деза кердача техниках йола планаш, производства комплексни механизацехи автоматизацехи йола заданеш кхоачашъелга, изобретенеши рационализаторски предложенеши юкъекхухьилга. Промышленни производство дегІайоалаяра бола лоархІамера кхоачам ба продукце дикал лакхъяр. Цу деша уйла дукхагІа тІаерзае еза профсоюзни организацеша.

Профсоюзий балха юкъе йоккха моттиг дІалаца езаш да ахчан, материальни, къахьегама ресурсаш кхояр духьа, доллача хІаман кхомбар духьа, пайда хьа ца луш дІаухийтар кІезигдар духьа, бедалах, материалах, доагорах, оборудованех пайда дикагІа эцар духьа лоаттабеча къовсама дешаца.

ДІахо мадарра дийцар новкъоста Гришина Уралхиммашзавода — болх беча хІара моттиге къахьегам Іилманца вІаштІехьбаккхара планаш оттаьчеи толаме чакхйоахачеи предприяте коллектива инициатива боккхача лоархІаме хилара хьакъехьа.

Технически нормироване даькъе цхьадола толамаш даьха хилара боккха лоархІам а беш, нов. Гришина хоам бир технически бакъъяь оттаьча нормай промышленностера удельни дозал кІезига лакхлуш хиларах, къаьстта а машинаш ечеи металлах оатхалаш ечеи предприятешка. Министерстваштцеи ведомстваштцеи цхьана къахьегамах йола нормативни материалаш гучахьа меллай хьажа еза профсоюзий центральни комитеташ.

Дуккхача предприятешка хІанз а пайда во ац хьокхамаш дикагІа дахарах болхлошта материальни стимулировани яра йолча торонех. Докладчика хоам бир ВЦСПС дакъа а лоацаш укх гарггарча хана пайда дІа-юха бекъара порядка хьакъехьара положени, пайданна тІера материальни поощрени еча фонде а социально-культурни гІулакхийи чуІе цІеноо хьалдареи фонде а дІачутелача ахчан нормативай проект оттае езаш хиларах.

Укх гарггарча хана оттаянза яргъяц, аьлар нов. Гришина, промышленноста доакъошка Ерригсоюзни яхь вІашагІйоллара хьакъехьара положенеш, яхьа условешка юха хьажа а кердача декхарашка хьежжа хургйолаш уж нийсъе а еза.

Производство айяри эргаьккха тоаяри, кердача обществa саг хьалкхевар духьа лоаттабеча къовсаме боккхача лоархІаме я коммунистически къахьегам бахьан долаш лелаю яхь. Цхьабакъда, из яхь вІаштІехьъяккхара юкъе цІенхаштара кхоачамбоацараш да. Дуккха профсоюзни организацеш сов сихлу коммунистически къахьегама ударникийи коллективайи цІи ялара гІулакха. Цу патриотически боламе керттера хила беза цІи ялар духьа лоаттабер а боацаш къахьегамеи нах хьалкхебечеи лакха хьокхамаш дахар духьа лоаттабу къовсам.

Докладчико дІахо дийцар массаза а болх беча производственни совещаней гІулакхаш эргадоахаш тоадара проблемаех, коллективни договорий лоархІам лакхбарах. ЧІоагІа уйла тІаяхийтар цо профсоюзаша бу кхетама болх тоабара дешашта.

Ший къамаьла тІеххьара дакъа профсоюзий организаторски балха боарам лакхбара дешашта хетадир нов. Гришина.

* * *

МОСКВА, 2 ноябрь. (ТАСС корр.). Тахан Москве ший болх чакхбаьккхар шин дийнахьа хиннача ВЦСПС VII-ча пленумо.

Цига дакъа лоацаш хиннараша чІоагІа а лаьрхІа а йийцар КПСС ЦК сентябрьски Пленума соцамца дувзаденна хьалхашка эттача профессиональни союзий декхарий хьакъехьа ВЦСПС председатела В. В. Гришина яь доклад.

Заседанеш хиннача къахьегама Двореце трибуна тІа хьалтІабувлар производства новатораш, профсоюзни болхлой, промышленни предприятей кулгалхой, министраш, Іилмахой.

Пленумо КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш мога а йир, профессиональни союзаша Коммунистически парте, цун ленински Центральни Комитета кулгалца къахьегамхой инициатива кхы а чІоагІагІа дегІакхувларгхиларах, производство айяраи эргаьккха тоаяраи из тІаерзаергхиларах, къахьегамеи производственнии дисциплина чІоагІъяр духьа къовсам лоаттабергхиларах, къахьегамхой коммунистически сакхетам лакхбергхиларах ше дог тийша хилар хьа а кхайкадир.

Пленумо иштта йийцар Дерригдунен профсоюзий VI-ча конгресса итогаш а. Доклад йир ВЦСПС секретара П. Т. Пименова. Цо хоам бир 1965 шера 8-ча октябре денз 22-ча октябре кхаччалца Варшаве Дерригдунен профсоюзий VI-гІа конгресс хинна хиларах. Цун балха юкъе дакъа лоацаш хиннав дунен ерригача континентий 90 мехка профсоюзашкара вена 500 делегати наблюдатели.

ВЦСПС пленумо могайир конгрессо тІаийца решенеш.

КПСС ЦК Пленума решенеш вахаре

МАССАНЕНА ДIАЙОВЗИЙТА ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ

Завода къахьегамхоша, массава чIоагтIа раьза а волаш, тIаийцар КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш. Из-м кхетадеш а да: тIаийца решенеш кIоарга маIан долаши лоархIам болаши я, заводе хIара къахьегамхочун дега гарга я уж. Цар IалашдергдаI коммунизма материально - технически база хьаяри халкъа хьал-торо дIахо лакхъяри духьа вай мехка индустрии экономикен кхы а дукхагIа дегIайоалаелга.

Пленума материалаш кепа теха араьйначул тIехьагIа агитатораша заводерча болхлошта йийша чакхъяьккхар нов. Косыгина доклади нов. Брежнева къамаьли. Уж документаш дешача хана массанахьара а хьахозар Пленума решенеш могаеш болхлоша дувцараш. Новкъосташа йоахар, промышленноста Iилман ларда тIа доакъоех кулгалдареи планаш уттаяреи принципо, ларде уллар валови продукце план а йоацаш, промышленноста болхлой материальни безам совбоаккхилга а чулоацаш йола продукцена реализаци яра боарам болаш йолча принципо новкъостал дергда арахецача продукце дикал тоае, къахьегама овсарле лакхъе, чуIе цIеноши культурно-бытовой гIирсаши кхы а дукхагIа хьалде.

Пленума материалашта пропаганда яра заводе пайда эцаш я идеологически балха тайп-тайпара формаши методаши. Завода директора нов. Костюченкос доклад а еш, дукха ха йоаццаш семинар йир агитаторашцеи пропагандисташцеи. Кердача хьалашка болх эргабаккхара йолча завода перспективаццa ювзаш йийцар цо Пленума решенеш. Дукхаза а белгалдаьхар производство шеръелгеи чурча кхоачамех пайда эцилгеи. ЛадувгIарий теркам тIаберзабир цо планаш уттаяра гIулакх тоадара деша, къахьегама овсарле лакхъяра, чурча кхоачамех пайда эцара. Къаьстта уйла тIаяхийтар фондаш дIа-юха нийсьяреи материальни стимулировани деша а хIаьта кадраш хувцалулга цунга гIолла дIадаккхара а. Пленума материалаш Iомаеча болхлой дукхагIа юкъеозар духьа дуккха инженерно - технически болхлошта тIадиллац из болх белга. Масала, беседаш ю цеха йоккхагIа йолча инженера нов. Ахматовас, планови отдела начальника нов. Унтиловас, установка начальника нов. Овсянникова, участка начальника нов. Власова, кхычар.

Пленума решенешта пропаганда яра шерра пайда эц заводерча радиох. Цу деша хетаяь яр радиогазето шозза яь выступлени. Микрофона хьалхашка къамаьлаш ду агитаторашеи производства новаторашеи: установка начальника нов. И. Н. Овсянникова, сменни инженера нов. Долгополова, оператора помощника нов. Ивановске, лабораторе начальника заместитела нов. Чесалова, оператора помощника нов. Тарарина, кхычар.

Пленума материалаш Iомае йолаяьй политически дешара системе а дешара кхыча формашка а. Масала, технически прогресса университете Пленумах лаьца лекци йийшар завода директора нов. Костюченкос.

Пленума решенешца йийза кийчъю заводе гойтара агитаци, завода перспективаши мехкдаьтта продуктай дикала хьокхамаш тоаделгеи дувцаш йола лекцеш еш, докладаш ю. Масала, центральни заводской лабораторе къаьстта вIашагIйоллаш группа я. Мехкдаьтта сийрда продукташ дукхагIа хьакъестае торо хилийтар духьа заводе чакхйоахача бедала токкам беш хургья из. Лакха октанови бензинаш а дикагIа дола дизельни доагор а дахар духьа реконструкци яьй № 1-2 йолча установкана.

Къахьегама овсарле лакхъяра гIулакха кIезгача лоархIаме дац ремонтни балхаш деча а установкаштеи цхьаццайолча уллаштеи реконструкци еча а хана пишкаш-кара турбаш хувцар, коксах узлаш цIенъяр, кхыяраш санна йолча халача процессашта механизаци яр.

ЧIоагтIа уйла тIайохийт заводе болхлой бытовой хьалаш тоадара. 1966 шера хьалде доладе лерхI 118 квартира йола цIенош, хIаьта царех цу шерре а хьалъяь йоаккхаргйолаш я 60 квартира. Даьша-ноаноша шоаш дакъа а лоацаш укх гаргтарча хана хьалъе йолаергйолаш я берий комбинат. Материальни стимулировани яр духьа укх гаргтарча хана болхлой цхьайолча категорена алапешка юха хьожаргдолаш а премиальни система хувцаргйолаш а я.

Уж долла хIамаш мадарра дувц лекцешка, докладашка, политически дешара системерча занятешка. Промышленноста болх дIахо тоабара вай парте еча йоакхонна жоп луш, крекинг-завода коллективо ханал хьалха, 9-ча сентябре, рапорт делар ворхI шера план кхоачашъяь хиларах, хIаьта 15 октябре — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 48 шу дизара сийна тIаийца хинна социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаь хиларах.

Шоаш даьха толамаш кхы тIа чIоагI а деш, крекингисташа эггара хьалха яхь йолайир парте XXIII-ча съезда баха боагIача тайпара накъабахар духьа. Доккхий декхараш тIаийцад коллективо, къахьегама вахте увтташ ба крекингисташ. Цар девиз хиннай укх тайпарча дешаех: «Хьамсарча парте съезда — къахьегама дизза гIулакхаш».

А. ГУМНИЦКАЯ,
крекинг-завода политкабинета заведующи.

ЛоархIаме гIулакх

Завода берригача болхлоша дика кхетаеш а йизза хьаллоацаш а я КПСС ЦК сентябрьски Пленум, цун решенеш. Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода партийни организаце шоай болхлошта маярра дIайовзийт вахара хьалхаяьха, болхлой класса овлангара хьашташ хьаллоацаш йола Пленума решенеш. Цо хIара советски сагага йиш хулийтаргья производство эргаьккха тоаяра даькъе шийна тIалатта бехктокхам кIоаргагIа кхетабе.

Пленум чакхъяьнначa хьалхарча денношке а денз установкашкеи участкашкеи Пленума а СССР Лакхехьарча Совета яхлагIча сессе а материалаш ешаш чакхбаьлар агитатораш. Завода болхлоша чIоагтIа уйла тIаяхийта ладийгIар дуккхача новкъосташа а дунеи халкъашта юкъерча гIулакхий, производства, планированеи экономически стимулированеи хьакъехьа КПСС ЦК болхлоша а даьча къамаьлашка.

Пропагандисташтеи агитколлективай кулгалхоштеи хьалхашка доклад йир завода планови отдела начальника нов. Квиткина. ЛадувгIарашта цо дийцар сентябрьски Пленума решенеш тха предприяте чакх мишта йоаhаргья. ХIаьта агитколлективай кулгалхойи агитатораши Пленума материалаш хIара болхлочунга дIакхачийта гIерт.

ГIад а ваха, ший декхар кхетадеш дувц нов. Квиткина агитатораштa. Тха заводера масалаш а кхувлаш ду цо къамаьлаш. Иштта доаладир нов. Квиткина продукци арахецарга дIабодача маьха хьакъехьара масал. ХIанз доккхий кхоачамбоацараш да цу маьха планаш уттаяра юкъе.

Планови заявкаш ларде а лаьце объединене чIоагIъю завода продукци арахецарга бодача маьха йола план. ХIанз лелаеш йолча нормативай ларда тIа отта а йийя ший расчеташ дIачулу заводо, цхьабакъда, хIанзалца хьа цхьаккха а моттиг хиннаяц тха заявкаш йизза кхоачашъяь. Лимит массаза а кIезигъеш хул, хIаьта из бахьан долаш ши-шегIа безлу продукци арахецарга дIабода мах. Масала, 1965 шера планах дIадахийта дезаш дола ахча расчеташ тIарчул 300 эзар сом кIезиг а деш чIоагIдаьдар заводa. Лакхе латтача организаце мишта уттаю лимита план, из план оттаеш долча шера ассортимент тоаеи шеръеи езаш хилар вIалла теркалдеш а доацаш, сома маьха продукци яккхарга дIадодачунга хьежжа? Уж дерригa кхоачамбоацараш цеха боахама расчета Iаьткъар. Уж дIадаха дезаш я продукци арахецарга дIабодача маьха планаш уттаяра йола керда порядок.

Установкашкеи участкашкеи беседаш еча хана ладувгIараш дикагIа дIакхетабе аттагIа хургдолаш масалаш а кхувлаш дувц нов. Квиткина агитатораштa мах сенах латт, пайда мишта тIабоагIа, фондаш хьа мишта хул.

Пленума решенешта шерра пропаганда ю пенъоагIонцарча кепа йоазонга, радиогазетага гIолла.

Собеседованеш яь яьннай политически дешара системе. Экономически дешашта директора заместитель волча нов. Курачинске «КПСС ЦК сентябрьски Пленума итогаши НГНПЗ-а парторганизаце декхараши» яха доклад ефйола ерригача завода юкъара партийни собрани гулъе кийчлуш я хIанз партком.

Т. ЖУРБИНА,
НГНПЗ парткабинета заведующи.

Октябра дола совгIат

Октябрьски района мехкдаьттахоша боккха производственни толам баьккхаб. 2-ча ноябре цар кхоачашъяьй мехкдаьтта даккхара 7 шера план. Семилетка шерашка 30 российски миллиарда чотах цар еннай 605 эзар сома маьха продукци, цу юкъа кхояьй 764 эзар сома паччахьалкхен средстваш.

Семилетка шерашка «Октябрьнефта» мехкдаьтта промыслови управлене ерригача предприятеша боккха болх баьб технически процесс чIоагтIа айеши мехкдаьттеи гази йоаккхилга дегIадоаладеши.

Семилетка хьалхарча шераца нийсдича 35 процент дегIаденад хIанз мехкдаьттеи гази йоаккхилга, къахьегама овсарле лакхъеннай 40 процент. Семилетка шерашка тахка а техка гучаяьккхай «ГIойт-Корта» яха дуккха мехкдаьтта доалла керда моттиг. Бахьан из долаш шозза дегIаденад мехкдаьтта доаккхилга.

7 шера мехкдаьтта доаккхача юкъейоалаяьй кIоарга - насосни скважинай телемеханизаци. Цо йиш хилийтай мехкдаьтта доаккхилга, къахьегам, технологически процесс лелаелга овлангара хувца, мехкдаьтта доаккхача цхьан сменах болх бе, 40 процент болхлой кхыча балхаш тIа бахийта. Мехкдаьтта дукхагIа даккхара лаьрхIа шерра юкъедоаладаьд мехкдаьтта тIоанашта искусственни воздействи елга. Духьал из мероприяти юкъейоалаяр бахьан долаш 7 шера даьккхад 170 эзар тонн доагор.

Мехкдаьтта даккхара ерригача керттерча технологически процессашта автоматизаци механизаци яьй. «АД-3» яхача автоматий новкъосталца автоматически хьисапе парафинах цIенлу фонтанни турбаш, автоматически управлене тIа яьккхай 5 насосни станци, 1 компрессорни станци, бокъонца автоматизаци яьй резервуарни мехкдаьтта парка. Цу ерригача мероприятеша халача физически къахьегамах мукъабаьхаб операторaш.

Техникеи технологии эргаьккха тоаяра гIулакха юкъе доккха дакъа лаьцад производства рационализаторашеи новаторашеи. Семилетка шерашка цар еннай цхьа эзар совгIа рационализаторски предложенни тайп-тайпара технически мероприятеши. Уж юкъейоалаярах кхояьй цхьа миллион сом гаргга паччахьалкхен средстваш.

7 шереи семилетка хIара шерен план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача яхье дакъа лоацаш я района ерригача предприятейи цехийи коллективаш. Хьинар совдаьккха творчески къахьегарах дуккхача производственни участкай, бригадай, цехий коллективаша ханал хьалха кхоачашъяьй 7 шера план. Масала, телемеханизированни промысла мастера коммуниста Синюхаева кулгалдеча скважинашта лаьттан кIала ремонт еча бригада коллективо 1964-ча шера ноябрь беттехье кхоачашъяьй семилетка. Мастера Короткова бригада коллективо 7 шера задани кхоачашъяьй соахка декабрь бетта. Телемеханизированни промысла коллективо мехкдаьттеи гази яккхара ший ворхI шера задани кхоачашъяьй укх шера 14-ча сентябре. Цу дийнахьа денз хургйолча пятилетка чотах мехкдаьтта доаккхаш я из. Ший чота тIа цу коллектива да планал совгIа денна 25 эзар тонн доагор.

Иштта доккхий производственни толамаш даьхац начальник коммунист нов. Хащенко Петр Иванович волча мехкдаьтта доаккхача «ГIойт-Корт» яхача участка коллективо а. Планал совгIа цо деннад итташ эзараш тоннаш доагор. ВорхI шера план кхоачашъе гаргга я из. Мехкдаьтта даккхарга дIабода мах лохбара чотах цун вIаштIехьдаьннад ши бIаь эзар сом гаргга паччахьалкхен средстваш кхое.

Цу коллективе къахьегаш ба района дикагIбола мехкдаьттахой — операторaш — коммунистически къахьегама ударникаш Дорохов, Куприянов, Магомадов, Гудиев, кхыбараш.

Дика болх баьб скважинашта бурув деттача мастерий Смыкова, Ерещенкос, Оралина бурови бригадай коллективаша.

Техникеи технологии дегIаахарпа цхьана семилетка шерашка хьахиннай лакхара говзал йола кадраш а. 40 совгIа волча болхлочои инженерно - технически болхлочои йистеьккхай институтийи техникумийи сайрийнара отделенеш. ХIанз цар болх бу цехий, бригадай, участкай кулгалхой болаш. Царех ба Хащенко, Морозов, кхы дукккхабараш.

ХIанз 40 совгIа саг ва балха болча кагирхой школашка, техникумашка, институташка деша вагIаш.

Ши шу да КъилбаседаКавказски Совнархоза предприятешта юкъе яьржача яхье Октябрьски района мехкдаьттахоша хьалхе лелаю. 1964-ча шера 1-чеи 2-чеи квартала баьча балхах царна елар шоллагIеи кхоалагIеи моттигаш, ахчан совгIаташ, хIаьта цу шера 3-гIа квартал йолаелча денз таханарча денга кхаччалца хIара квартал чакх массаза яла хьалхара моттигаш йоахаши хьалхара ахчан совгIаташ ийдеши хьаенай Октябрьски районерча мехкдаьттахой коллектив.

«Октябрьнефта» НПУ мехкдаьттахой дог тийша ба кхы а дикагIа толамаш даьха семилетка шоаш чакхйоаккхаргхиларахи хургйола пятилетка дIайолаергхиларахи.

Г. Е. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефта» НПУ производственно - технически отдела начальник.

Брак яьр—бехктокхаме оза

КПСС ОБКОМЕИ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

Эксплуатаце дIаенна Заградинои Гудермеси яхача станцешка торгово-мовхьаш доассаду базаш хьалъеча хана брак яь хиларах хоам беш дола письмо дайтад партийно - паччахьалкхен тIахьожама комитетага «Сельхозтехника» объединене кулгалхоша. Баьча тохкамо гучадаьккхад, «Чечингсельстрой» яхача треста СМУ-4 подрядни организацешеи № 131 йолча гIишлой-монтажни поездои зданеш хьалъеча хана дукха брак яь хилар, кхоачашдаь ца доахаш дукха балхаш юкъе а дита базаш эксплуатаце дIаенна хилар.

Эксплуатаце дIаенначул тIехьагIа дукха ха яьккха йоаццашехьа а, «Чечингсельстрой» яхача треста СМУ-4 хьалъяьча объектай (Заградино яхача станцера минеральни удобренеши ядохимикаташи чуйола склад) пенаш лийлхад, чутесса лаьтта Iо ца тоIадар бахьан долаш помещенешкара ийнаш Iочутеhад; бетона оагIош долча рампаш тIа йилла асфальт проектах яц, складашка наIарашта тIагIолла яхкаь перемычкаш технически условеш чIоагтIа телха а еш яхкай, хIаьта из бахьан долаш цхьадола пенаш телхад. ВIашагIхетта яьнна водопровод хIанз а лаьтта чутесса дIакъайла яланза я. хIаьта из бахьан долаш турбашта тIагIолла хьоарчаяь хIама Iойоалаш латт. Цу объекте хьалъяь яьнаяц кирпишкий колодцаш а цIи йоале тоха эша хий чулоаттадергдола резервуар а.

Гудермеса станцера 1964 шера 28 апреле эксплуатаце хьайица торгово-мовхьаш доассадеча базана тIадоагIа машиннаькъаш генеральни план толха а яь дахкад. ТIадоагIа наькъаш дахкийтад воккхагIа волча прораба нов. Логинова (хIанз № 131 йолча гIишлой-монтажни поезда отдела начальникалла болх беш ва). Цун бехках берригa (200 метр бIаьха) никъ хьал а баьккха юха Iобилла бийзар кхы тIа къахьегами материальни рузкъеи дIа а дохийташ.

Заградино яхача станцера деза мовхьаш доассаду оагIоцара эстакада лакхе йийцача цу № 131 йолча поездо 1963 шера сентябрь бетта хьалъяьй кIалхара кIийле кхоачамболлаш IатоIа ца а еш, хIаьта цу бахьанах из чутийIай. Цигга поезда № 3 йолча колонна начальника нов. Мамедова бехках проект чIоагIа телха а еш хьалъяьй торцеви эстакада. ГIирсаш хьалдеча хана лоаттабе боаггIача тайпара технически тIахьожам лоаттабаьбац «Сельхозтехника» объединене (нн. Аванесов, Орадовский). ГIишлой-монтажни балхаш во даь а кхоачаш ца деш юкъах дита дукха балхаш а доллашехьа «Сельхозтехника» объединене «дика» а лаьрхIа хьаийцай объекташ.

Партийно - паччахьалкхен тIахьожама комитето чIоагтIа бехк баьб гIишлой балхаш во даьча наха.

«Сельхозтехника» объединене торгово-мовхьаш доассаду базаш хьалъеча а царна тIадоагIа машиннаькъаш дохкача а хана брак яр бахьан долаш бетта доагIа бIарчча алапи дала дезаш гIод техад «Чечингсельстрой» яхача треста СМУ-4 начальника нов. Лисицына, цу СМУ керттерча инженера нов. Прокофьевна, № 131 йолча гIишлой-монтажни поезда отдела начальника (хьалха хиннача воккхагIа волча прораба) нов. Логиновна. Ах бетта доагIа алапи дала дезаш гIод техад поезда № 3 йолча колонна начальника нов. Мамедовна.

Заградино яхача станцера минеральни удобренеи база чакхдаханза диса дукха балхаш а брак а йоллашехьа эксплуатаце дIаэцарах приемочни комиссе председатела — «Сельхозтехника» объединене председатела заместитела нов. Орадовскена строгий выговор яьй.

Комитето «Сельхозтехника» объединене председатела нов. Аванесовна дIахайтад объекташ хьалъеча хана цо технически тIахьожам асала лоаттабаь хилар, № 131 йолча гIишлой-монтажни поезда а «Чечингсельстрой» яхача треста СМУ-4 а кулгалхошкара (нн. Изваригареи Лисицынгареи) хьадийхад укх соцам тIа белгалдаьха кхоачамбоацараш бутт ха дIайлалехьа дIадоахилга а гIишлой балхаш тоадара де дезаш делга а.

БУХАРА ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ ДОГ

НАВОИ (Бухарски областъ), 26 октябрь. (ТАСС корр.). Узбекистана цаI йолча энергетически система чу промышленни ток яхийтай Навоиски ГРЭС-а йиълагIча турбогенераторо. 150 эзар киловатт низ бола керда энергоблок вIашагIъелла кийчъелга чакхдаьккхад бархI бетта чухь, цул хьалхагIарчоа нийшача 13 бетта когаметта. Из да ГРЭС гIишлошъераша хургйолча КПСС XXIII съезда денна совгIат.

Къаьнарча замалахьарча Бухарагара гаьна йоаццаш уллача станце низ 350 эзар киловаттага дIакхаьчаб хIанз. Цун энерги ух химически газовии индустри дегIайоалаярга, машинашца хий дехкача каналашкарча насосашка болх байтарга. Станце пхелагIа энергоблок кийчъяра балхаш даьржад.

РЕСПУБЛИКА АВТОТРАНСПОРТНИ БОАХАМИЙ КОЛЛЕКТИВАШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1965 шера хьувкъама юртбоахама продукташ чуэцаши дIаккхухьаши республика совхозаштеи колхозаштеи доккха новкъостал дарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

«Главнефтемонтажа» № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене автобаза коллектива.

«Грознефта» объединене автобаза коллектива.

Автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене № 5 йолча автобоахама коллектива.

«Чечингстройтранса» производственни автотранспортни объединене коллектива.

Автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Назрановски автобоахама коллектива.

Автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Сунженски автобоахама коллектива.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

г. Грозный, 30 октябрь, 1965 шу.

РЕСПУБЛИКА АВТОМОБИЛЬНИ ТРАНСПОРТА БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-а ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

1965 шера хьувкъама юртбоахама продукташ дIаозача лакхара хьокхамаш гойтарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Абдаев Ахьмада Кюрена — «Грознефта» объединене транспортни контора шофера.

Абдулмуслимов Абуна — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Наурски автобоахама шофера.

Абромян Григорий Бахратуровича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Акопов Николай Семеновича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Анохин Петр Павловича — «Грознефтехимзаводы» яхача объединене автотранспортни контора тракториста.

Арсанукаев Саид-Селима — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене № 2 йолча автобоахама шофера.

Аслаханов Баудина — Нохч-ГIалгIай автомобильни транспорта управлене № 2 йолча автобоахама шофера.

Анмурзиев Iабдулмажита Зелимхана — «Малгобекнефта» нефтепромыслови управлене транспортни контора шофера.

Арабханов Мераий Хьусена—автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Наьсарерча автобоахама шофера.

Балдин Валентин Александровича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Бессмерни Петр Михайловича — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене № 5 йолча автобоахама шофера.

Бисултанов Мухаде Вахийна — «Грознефта» объединене автобаза шофера.

Байдаев Iалаудина — «Грознефтеразведка» треста автотранспортни контора шофера.

Булдачевский Иван Георгиевича «Старогрознефта» нефтепромыслови управлене транспортни контора шофера.

Вахабов Iабдула Iаьлийна — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Гудермесски автобоахама шофера.

Валиев Николай Николаевича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Вакуев Тимирсултана Шакурбена — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене автоколонна начальника.

Власов Владимир Ивановича — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене 1346-ча автоколонна шофера.

Горб Виктор Григорьевича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Демин Борис Васильевича — «Грознефта» объединене транспортни контора шофера.

Дымченко Владимир Климентьевича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Дудургов Берда Салмана — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Наьсарен автобоахама шофера.

Ежов Федор Радионовича — «Старогрознефта» нефтепромыслови управлене транспортни контора шофера.

Игнатьев Василий Дмитриевича — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Наурски автобоахама шофера.

Кондратьев Василий Пантелеевича — «Грознефтеразведка» треста автотранспортни контора шофера.

Каурнукаев Хаса Салаудина — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Гудермесски автобоахама шофера.

Казарян Амалка — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Сунженски автобоахама шофера.

Лукьянцев Николай Ивановича— «Грознефтехимзаводы» яхача объединене автотранспортни контора шофера.

Лычагин Владимир Николаевича — «Чечингстройтранса» объединене мухь боттача цеха начальника.

Литвин Виктор Кирилловича — «Главнефтемонтажа» № 7 йолча треста Грозненски специализированни монтажни управлене автобаза шофера.

Макаров Виктор Николаевича — «Грознефта» объединене автобаза шофера.

Межиев Махьмада — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене № 2 йолча автобоахама шофера.

Матиев Хьусена Суламбека — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Мадаев Шарпуде Сайнудина — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Муртазанов ГIубашкъий Джабраила — автотранспорта Нохч-ГIалгIай управлене МалгIабикерча автобоахама шофера.

Манойленко Дмитрий Федоровича — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене 1436-ча автоколонна слесара-моториста.

Мишнев Александр Федоровича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене слесара.

Поплутин Василий Матвеевича «Грознефта» объединене автобаза шофера.

Сулейманов Саид - Iаьлийна — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Шелковски автобоахама шофера.

Темирханов Зяудина — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене № 5 йолча автобоахама шофера.

Товмосян Юрий Мерзоевича «Главнефтемонтажа» № 7 йолча треста Грозненски специализированни монтажни управлене автобаза шофера.

Томов Османа Саварбика — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Наьсарерча автобоахама шофера.

Умхаев Шадида Баудина — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене № 5 йолча автобоахама шофера.

Хапаев Насрудина — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене Шаьларча автобоахама шофера.

Чавдарь Афанасий Ильича — «Малгобекнефта» Нефтепромыслови управлене транспортни контора шофера.

Чернявский Михаил Федоровича — «Горскнефта» нефтепромыслови управлене транспортни цеха шофера.

Шахмурзаев Iарбе Iийсайна — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене авторемонтни завода шофера.

Швецов Михаил Константиновича — «Чечингстройтранса» автотранспортни объединене шофера.

Ялхароев Эдалбе Мухьмада — автомобильни транспорта Нохч-ГIалгIай управлене МалгIабикерча автобоахама шофера.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума председатель И. АЛМАЗОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. СЫЩИКОВ.

Оаха яздаьчун ларах

Унх шера 23 октябре «Сердало» газета тIа кепа теха араьлар «Хица сувсаду чхьагIар» яха критически заметка. Цу тIа дувцар Грозне № 7 йолча столове буфетчица Беглядова Александрас чхьагIарах хий детт яхаш.

Цунах лаьца Грозненски столовей треста директора заместитела нов. Кругляна тхога язду: «Торгови бокъонаш телхаяр бахьан долаш № 7 йолча столове приказах буфетчица Беглядова Александра балхара дIаьнихкай».

МОСКВА. Госстроя инженера Петр Сесекина чIоагIа аьттув баьлар дахача кIирандийнахьа: хьаштдолла лер тохкар хьагаргволаш хилар цун чарахьал — йиъ пхьагал ера цо. Из-м сел доккха хIама а дац аьнна хетадала йиш яр. Цхьабакъа, ТАСС фотохроника репортерий терко хозахета шийна тIаерзаьяьцар цу бакъдолчо: гIулакх миштад аьлча, Петр Григорьевич аьрда кулг доацаш ва. ХIаьта а... из, салоIача хана хьаккхашта шоакъала топ лелаюлуш хинна а ца Iеш, шоай конструкторски бюро чертежни комбайнаца болх беш а, логарифмически линейка новкъосталца тайп-тайпара йола вычисленеш еш а, кхыдар деш а ва. Вахара, къахьегама дега гIозле цу сага юхаеннай биэлектрически кулго — дукха ха йоаццаш советски Iилмахоша дагалаьцачо. Кердача протезо дикка доккхача даькъа кхоачашду дIадаьккхача кулго деш хиннар, цо инвалидашка торо хулийт тайп-тайпарча инструменташца болх бе, автомобиль а мотоцикл а лехка, чертежаш ехка, йоазув де, корта къажбе, галстук дIаехка, пела хьаллаца, кIод хьекха, кхыдар де.

Протез вIаштIехьъяккхара пайда ийцаб управлене кердагIарча принципах — пхьида хьоасий биотоккий новкъосталца. Цунна эша низ хулийт зIаммигача батареяца болх байтача микромоторилгага гIолла. ХIанззалца мел хиннача протезий конструкцеел дикка дукхагIа хIама дулу биэлектрически кулгаца.

ХIанз Российски Федераце шийтта городе из аппарат хьае кийчлуш ба. ХIаьта биэлектрически управлени а йолаш йола протезаш хьаяра йолча советски Iилмахой приорите дерригача дунеи тIа мукIарал а даьд. Англеи Канадаи фирмаша хIанзалехьа а СССР-гара ийцай из аппарат кийчъяра бокъонна йола лицензи.

Эзараш нах хьинарерча вахара, творчески балха юха тIабоалабу протез дIахо а толашагIа хулийташ тоаеш ба протезироване Института Iилмахой.

Сурта тIа: керда протезаш хьаераш (аьрдехьара аьттехьа) биэлектрически управлене системай лабораторе заведующи Д. М. Иоффе, лабораторе заведующи технически Iилмай кандидат Я. С. Якобсон, лабораторе воккхагIвола инженер А. Я. Сысин, воккхагIвола инженер Е. П. Полян, физиологе лабораторе заведующи Я. Л. Славуцкий, Iилмай заслуженни деятель профессор Б. П. Попов.

М. Редькинеи Л. Портереи сурт. ТАСС фотохроника.

ТАСС-а хоам

Космически аре дIахо таххар а экспериментальни даннеш Iоаяр а духьа 1965 шера 31 октябре денз 1965 шера 31 декабре кхаччалца Советски Союзе къилбаседехьарча шоралах 19 градуси 08 минути малхбузехьарча гаьналах 178 градуси 46 минути координаташ йола центр а тIехьа форда 40 миль радиус йолча гомо доазув оттадеш йолча Тайжача океана экватора районе сигала ухийтаргья космически объектай ракетаносителa керда вариант.

Шакхайкаде аьнна ТАСС-ана тIадиллад, кхерамзле Iалашъяр духьа хIара денна ди-бийсах шоллагIча ах даькъе моттигерча ханах 12 сахьат даьлча денз 24 сахьат даллалца акваторен фецарча арени цу районе кемаши самолеташи ухаргIоацаш, йоагIаш йолча органашта указанеш лулга Тайжача океанерча фордеи фецарчеи наькъех пайда эцаш долча кхыча мехкий правительствашкара Советски Союза правительства дехаш хилар.

* * *

Космически аре дIахо караерзаяра деча балхий программага хьежжа 1965 шера 1-ча ноябре денз 31 декабре кхаччалца Советски Союзе къилбаседехьарча шоралах 35 градуси 05 минути малхбоалехьарча гаьналах 175 градуси 43 минути координаташ йола центр а тIехьа форда 40 миль радиус йолча гомо доазув оттадеш йолча Тайжача океана районе сигала ухийтаргья космически объектай ракеташ - носителаш.

Шакхайкаде аьнна ТАСС-ана тIадиллад, кхерамзле Iалашъяр духьа хIара денна ди-бийсах шоллагIча ах даькъе моттигерча ханах 12 сахьат даьлча денз 24 сахьат даллалца акваторен фецарча арени цу районе кемаши самолеташи ухаргIоацаш йоагIаш йолча органашта указанеш лулга Тайжача океанерча фордеи фецарчеи наькъех пайда эцаш долча кхыча мехкий правительствашкара Советски Союза правительства дехаш хилар.

Тхога язду

БАХАЧА НАХА ХЬАЛХАШКА ОТЧЕТАШ Ю

Бахача наха хьалхашка шоаш баьча балхах отчеташ еш я Шелковской района культпросветучрежденеш. Укх деношка отчет луш хилар Бороздиновскийи Старогладковскийи клубаш а библиотекаш а. Дика болх бу Бороздиновский юрта клуба заведующе Л. Крылевскаяс. Дика вIаштIехьаьяккхай укхаза тахьнарча ден темах йола гойтара агитаци. «ДоагIача тайпара накъа гIоргда вай КПСС XXIII съезда», аьнна транспарант доалл клубе дIачуводдача хьалтеха. ЛаьрххIа къоастадьча истола тIа улл Л. Крылевскаяс кийчъяь КПСС ЦК сентябрьски Пленума материалаш йолa папка. Укх деношка хьалха латтача доаркана хетаяь сайре дIайитача хьар клубе. Колхоза къаьнагIа бола колхозхой хоастабара сайренга кийчлуш я хIанз клуба заведующи.

Дика могабир гулбеннараша клубаи библиотекаи отчет еча юкъа баь болх. Культпросветучрежденеша отчеташ еча дакъа лоацаш хилар парторганизацей секретараши юрта Советий председателаши.

Г. КИНДЕР.

ТЕХНИКА ДУКХА ЕЗАШ ХИЛЧА

БIаьха никъ баьб МалгIабика района «Ингушский» яхача совхозе шофералла болх беш волча Даурбеков Японца. 15 шу да Японца машин лехка. Цу юкъа цIаккха а уличий движене бокъонаш толха ца еш, ший техника дика доал деш а хьожаш а хьавоагIа из. МоллагIча рейса эшшача хана кийча хул цун машин. Иштта цахаддаш ший балха говзал а лакхъю цо. ХIанз II-ча класса шофер I-ча класса экзаменаш дIаяла кийчлуш ва. Цу гIулакха эша литература шийца кабинка чу леладу Японца. Шофера ший балха говзал лакхйича паччахьалкхенна а дика пайда боал. Масала: 1958 шера паччахьалкхено цIена йиъ машин елар совхоза. Царех цаI Японцага кхаьчар. ХIанза цу 4 машинах Даурбековга яр мара лелаш яц. Наькъа хьалаш во доллаше а 420 эзар километр никъ баьб цуи машина цкъа мара капитальни ремонт ца еш. ТIеххьарча ворхI шера 20 эзар тонн тайп-тайпара мухь дIа-хьа бихьаб Японца.

Авареш ца еш болх барах совхозо массехказа совгIаташ тийннад Даурбековна. ХIаьта 550 сома хьамча, бIаьш килограммаш доагор кходарах диаза маьхера совгIат йийцал цо.

ХIанз ялат дIадувча агрегаташка ялат дIакхухьаш ва из. Агрегаташ дукха а йолаш цхьа минут сатийна яккхац цо, ше бехке волаш механизаторий болх сацар кхераш. ХIаьта механизатораштa а дукха веза хьинар дола шофер.

В. ТАГУРОВ.

ХОЗА ШУ ОТТАДЕ ЙИШ ХУРГЬЯ

ХьатIакхоачаш латтача Сийлахь-боккхача Октября 48 шу дузача дийнахьа вай республикерча къахьегамхой хоза шу оттаде вIаштIехьдаргдолаш дика кийчо яьй Грозненски хладокомбината коллективо.

Укх деношка тикашкеи рынкашкеи кхоачаргья 260 тонн дулха колбасаш, ахфабрикаташ, коа тIарча оалхазарий дулх, консерваш, 60 тонн совгIа дикагIча сортах дола дулха даьтта, бокъабаь чкъаьра, 450 тонн шура, налха, маргарин, керда чкъаьра, тайп-тайпара консерваш.

Б. ИЛЬИН.

Хьинар дарий хьувкъамаш

Ер пхелагIа шу да наьсархой латта керда технически культура — шекара свекла кхее совхозий болхлой болабенна.

Хьалхарча шерашка а мерзача овлай лохара хьувкъамаш дахацар наьсархоша шекара свекла кхею опыт йоккха еце а. Бакъда, укх шера къаьстта дика хьийкъай шекара свекла районерча кхоккхе а совхоза кхашка. Геттара дика хьийкъай из «Назрановский» совхоза Яндаречеи Аьлти-Юртарчеи отделенешка.

Шоаш кхеь свекла чуийца бала боахк укх деношка шекара свекла кхеераш. Дог гIоздоаккхаш я Аьлти-Юртарча отделене № 4 йолча бригадера свекла.

Еррига а бригаде дIайийнар 82 гектар свекла яр. БIарча гектараш хьайица а ах-ах гектар лелаеш а 125 саг хиннав укх аьхки йиълагIча бригаде. Шин-кхаь сагагара дIайикхача массане а хьинаре къахьийгад шоашоай гектараш тIа.

Тахан гуш да дика къахьсгарах даьнна беркат. Массане а участкаш тIара хьабоала хьувкъам планал совгIа ба. Планах хIара гектара тIара 180 центнер шекара свекла яккха лаьрхIадар укхаза. ХIаьта кIезигагIа йоалар а 220—230 центнер я. Дукхабарий участкаш тIара 300—400 центнерага кхаччалца йоал.

Масала, Цунтольгов Махьмада ше леладьча гектар хулача кхай тIара 405 центнер шекара свекла яьккхай. Уж чуийца а паччахьалкхенна дIаенна а ваьнав Махьмад. Горокоева Буге ше леладеча кхай тIара хIара гектара тIара 390 центнер шекара свекла яьккхай.

Буро-БIалхарча юртсовета депутат йолча Зязикова Iабидата а шийгарча ах гектара тIара 190 центнер шекара свекла яьккхай.

ПхелагIа шу да Цунтольгова АсмаIас дукха безаш свекла кхеяра болх бу. Массаза а хьувкъам лакхара хул цун даькъа тIа. Укх шера а шийгара 0,5 гектар хулача майда тIара 170 центнер мерза овлаш даьхад цо. Из я лоадама хIама ца эшшаш планал шозза дукхагIа.

10 гектар совгIа мара шекара свекла йисаяц бригаде чуэца, цу тIа хIара денна къахьсгаш 250—300 саг ва. Гаргарча деношка из болх лерттIа чакхбаргхиларах шеко яц.

Дукха эзараш центнераш планал совгIа шекара свекла лу «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене № 4 йолча бригадерча свекла лелаераша. Алапеш а цунах тарра лакха да цар. Цул совгIа шортта лохача маьхах шекар а эцаргда цар.

Хьинар дарий хьувкъамаш лакха да.

Иштача къахьегама совгIаташца накъаболх йиълагIча отделене шекара свекла кхееравш Сийлахь-боккхача Октябра 48 шу дузача денна.

У. АБАДИЕВ.

СЪЕЗДА СИЙНА

Дика къахьийгад укх шера Грозненски района № 15 йолча шурий совхоза болхлоша. Шера планал совгIа 2 эзар тонн ялат паччахьалкхенна дIаденнад совхоза ялат леладераша. ХIаьта фуаши тхаи дохкара шера план пар кхоачашъяь тоъал ха я. Доахан дизаи дерстаи хилийтара Iана дика кийчо яьй совхоза болхлоша. Планах лерхIаш хиннар 32 эзар тонн дар, хIаьта Iалашдаьр 44 эзар тонн доакъар да. Из хул соахка Iалашдаьчул 10 эзар тонн дукхагIа. Из доакъар шортта тоъаргда дерригача хьайбашта.

Заданед совгIа 100 гектар а ювш дIадийнад укхаза гурахьа дув ялат. Парте ткъаь кхоалагIча съезда боагIача тайпара накъабаха лерхI ялат леладераша. КПСС ЦК сентябрьски Пленумо болх баьча деношка лакхара декхараш тIаийцар совхоза болхлоша. Цар лаьрхIад шера планал совгIа кхобIаь тонн шекара свекла дIаяла (планах йоагIа 1200 тонн хIанззе дIаенна баьпнаб уж), керда шу хьахилалехьа доахан чудоахкаду ши помещени, коа тIара оалхазараши Iаьсийи чудоахкаду помещенеш, болхлошта чуIе ши цIа хьалдаь йистедаккха, лаьтта обработка ю, еррига юрта боахама инвентара ремонт чакхъяккха, хIаьта 1966-ча шера хьалхарча квартале гIишлош хьалъяра план парте съезд хьаеллача денга кхоачашъе. Машино-тракторни парк цхьоалагIа квартал хьахилалехьа кийчъе, парте съезд хьаеллалехьа комбайнашта ремонт яь бовла.

ХьатIахулча шера лакхлургья дерригача хьайбайи коа тIарча оалхазарийи продуктивность, 10 процент лохбе лерхI хьайбай продукце мах.

И. БОРИСОВ.

ПРЕДПРИЯТЕЙ БОКЪОНАШИ ДЕКХАРАШИ

Социалистически паччахьалкхен производственни предприяте хьакъехьара ПОЛОЖЕНИ

Ховш махиллара, СССР Министрий Совето чIоагIъяьй «Социалистически паччахьалкхен производственни предприяте хьакъехьара положени». ХIара кIирагIа арадувлача КПСС ЦК «Экономически газето» ший тIеххьарча номер тIа кепа техай еррига а положене текст. Тахан оаха лоацца кепа тох из документ.

Юкъарча положенешта хетаьча цун хьалхарча раздела тIа белгалдоаккх предприяти СССР халкъа боахама керттера звено йолга; цун болх вIаштIехьбоаккх, централизованни кулгалдар предприяте боахама хьакъехьа ший лоIаме хиларцеи инициативацеи цхьана тар а беш. Предприятеша лакхехьа латтача органа хьалхленца шоай керттера болх вIаштIехьбоах планага хьежжа, хозрасчета ларда тIа, цар шоай къаьстта баланс я, уж юридически оагIув я. Предприятена доал делга чакхдоах единоначале ларда тIа. Боахама органа бокъонех пайда ийбе беза паччахьалкхени предприяте коллективаи хьашташта.

Юкъарча раздела тIа къаьстта а белгалдаьккхад боахама хьакъехьа кулгалдеча лакхехьа латтача органаша предприятей бокъонаш даккха хIама доацаш меттахьа хулийтилгеи, хIаьта иштта цар шоай декхараш кхоачашдара тIахьожам лоаттабелгеи Iалашде дезаш хилар.

Положене тIа хоадам боллаш дола доазув оттаду тIаийдаьча декхараштa йолча предприяте бехктокхамала хьакъехьа. Цу даькъе аьннад, предприяте уж токх долаш долча законашка диллача декхар такхара юкъе додача дерригача ший рузкъах. Цхьабакъда, кунца цхьан ханна цо такхац ше кара йолча организаце, кхыча предприятешеи организацешеи тIаийдаь декхараш. Ший аргIанца лакхехьа латтача организаце а такхац ший карарча предприяте тIаийдаь декхараш. Цунга хьежжа паччахьалкхено а такхац предприяте тIаийдаь декхараш, хIаьта тIеххьарчо — паччахьалкхено тIаийдаь декхараш а.

Цу раздела тIа белгалдоах гIишлошъеча, юртбоахама предприятешца, транспортаца, бувзамца цу положене доагIача гIулакха башхалонаш, халкъа боахама цу отраслех йолча предприятешка чакхдоахача законашка хьежжа, союзни республикай Министрий Советаша, министерствашa, ведомстваша увттаеш хилар.

Предприятена тIачIоагIъяьча керттерча а оборотни а средстваех хул предприяте уставной фонд. Цун боарам предприяте баланса тIа белгалбеш хургба, «Предприяте боахами средстваши» аьнна керте долча положене шоллагIча раздела тIа дIаязбаьча бесса. Уккхаза дувц оборотни средстваш тIачIоагIъяра а юкъера дIаяхара а порядках лаьца. Нагахьа санна уж предприятега норматива боарамах яле, лакхехьа латтача органа бокъо яц уж юкъера дIаяха. Сов йола оборотни средстваш юкъера дIаяха йиш яц шера йолча отчета юха дIа-са нийсъяра порядкагIа е предприяте производственни планага юхахьажарца дувзаденна нормативаш хувцаш мара.

Цу раздела тIа аьннад амортизационни отчисленеех пайда ийбара йолча предприяте бокъонех лаьца. Капитальни ремонта лаьрхIа долча царех цхьан даькъах предприяте целевой фонд хул. Из дIаухийт капитальни ремонтага, керттерча фондашта модернизаци ярга, цу балхашта йола деталеши узлаши ийярга. Нагахьа санна экономически пайдане хуле, предприяте бокъо я капитальни ремонт яра меттел капремонта лаьрхIача амортизационни средствай чотах керда оборудовани ийе. Цхьабакъда, фуппагIа-моллагIа хилча а капремонта къестаеча амортизационни отчисленеех 10 процент лакхехьа латтача органага дIатергда резерваш хилийтар духьеи капремонта шоай средстваш ца тоъаш йолча предприятешта новкъостал дар духьеи. Амортизационни отчисленеех дола шоллагIа дакъа керттера фондаш йизза юхаметтаоттаярга дахийта лаьрхIа а да, лелаеш йолча порядкага хьежжа капвложенешта финансировани е а дохийт.

Положене тIа ше къаьстта йола уйла тIаерзаьй предприятей пайданеи цунах пайда ийбареи. Пайда, хIаьта планах пайда белгалбаь боацача — продукцега дIадодар лохдарах кходаьр дIа-са нийсду доходийи расходийи балансага (финансови планага) хьежжа СССР Министрий Совето оттаьча порядкагIа. Материальни хьашт хилар лакхдар духьа а производства рентабельность Iалашъяр духьа а предприяте мукъагIа дIахьожаду баьнача пайдах (продукцега дIадодар лохдарах кходаьчох) цхьа дакъа, цунах предприятей фонд хилийтара. Отчисленей боарам, из фонд хилийтара а цунах пайда ийбара а порядок къестаю СССР Министрий Совето чIоагIъеш йолча халкъа боахама тайп-тайпарча отраслеегIарча предприятей фондий хьакъехьарча положенешта.

Цу фонда чура средстваш дIаухийт кердача техникага, оборудованена модернизаци ярга, производство шеръярга, чуIеча цIенойи культурно-бытовойи гIирсаш хьалдарга, чуIеча цIеной фонда ремонт ярга, премированега, культурно-бытовой а медицински а гIулакхашта Iалашбар тоадарга, молхаш, салаIара цIеношкеи санаторешкеи аха путевкаш ийярга, хIаьта иштта цхьан хаппара новкъостал дарга а. Предприятей фондашкара средстваш дIаяха а юха дIа-са нийсъе а йиш яц лакхехьа латтача органий.

Наха дуккха а эша товараш, хIаьта иштта производства отходех еш йола производствана эша изделеш а дIаахийтарах боалача пайда хьакъехьердар аьлча, из беррига а предприяте мукъагIа а бус (ширпотреба фонд), хIаьта оттаьча порядкагIа дIа а ухийт.

ХIанз мо наха чуIе ду цIенош предприяте фондеи ширпотреба фондеи чотах деш хуле, цар чу баха бохийт предприяте администрацеи цун профсоюзни организацеи чIоагIъяьча спискаех, цул тIехьагIа из къахьегамхой депутатий Совета исполкомага дIа а хойташ.

Предприятешта йоккхий бокъонаш лу положене цIеноех, гIирсех, оборудованех беркатегIарча тайпара пайда ийбара даькъе. Иштта, масала, производственни, складий, кхыдола гIирсаш предприяте кхыча предприятешкеи организацешкеи арендагIа тела йиш я шоаш йолча моттигашка долча аренда боарамерча маьхех. Арендах тела йиш я ханна пайда ца ийбеш йола оборудовани а транспортни средстваш а. Цу тIа а мах боаккх амортизационни отчисленей боараме. Цхьабакъда, транспортни средстваш арендах тела йиш яц лакхехьа латтача органа бокъонах мара.

Сов йола, пайда ийбеш йоаца оборудовани, транспортни средстваш, прибораш, инструмент, инвентарь, бедали материалаши, доагор, балха а продуктивни а хьайбаш, дIадув фу, доакъараш дохка ер бокъонаш хургья предприятей: уж кхыча предприятешкеи организацешкеи дохка йиш я, нагахьа санна лакхехьа латтача организаце совдараш шоай системе гIолла дIа-са нийсде ца тугаш хуле е нагахьа санна сов хиларах бола хоам бахьийтачул тIехьагIа бутт балалехьа предприятега цу органгара жоп ца кхоаче. Предприяте ше йолча моттигера кийчъяра порядкагIа ийяь материалаши инструменташи а кхыйола маьхера хIамаш а цо ший лоIамегIа йохк. Сов йола материальни маьхера хIамаш ехка ийца оборотни средстваех дола ахча предприяте дус, ше долча бесса оборотни средствай а долаш. Нагахьа санна цу тайпара дола ахча керттерча средстваех дале, из а предприяте дус, цхьабакъда, цо из хьожаду оттаьча шера планал тIех капвложенега дахийта.

Производственно-боахама балхах лаьца дувц положене лаьрххIа йолча раздела тIа. Предприятеша производственни а боахама а болх чакхбоах планага хьежжа, хозрасчета ларда тIа, хIаьта эггара кIезигагIча тайпара къахьегама, материальни, финансови рузкъаш а ухийташ, эггара дукхагIа хIамаш хьаелга Iалаш а лу. Белгалдоах цар шоаш йолча моттигашкарча бедалах, материалех, производства отходех мамогга пайда ийбе безилга.

Дикал лакха йола продукци хьаелга, деш дола гIулакхаш е балхаш дикал лакха йолаш делга Iалашдар духьа, предприятеш декхарийла я шоаш деш дар хоадамболлаш паччахьалкхен стандарташка, технически хьалашка, боарамашка, бокъонашка хьежжа деш хила. Уж декхарийла я хьажа йоагIа органаш хьажийта къаенна машинаш, оборудовани, кхыйола изделеш хьа ца еш сацийтарах йола предложенеш, госташ, технически хьалаш, нормаш ерга а яьха тоаярах йола предложенеш увттае. ХIаьта халкъа потреблене товарий хьакъехьа—къаенна, наха дIайиеш йоаца продукци хьа ца еш сецае а цуи когаметта кердаяр хьае а.

Положене кхыча статьяша договорех поставкаш яра хьалаш къоастаду. Иштта, хьалхарча аргIагIа хила еза Союза юкъарча гIулакхашта ю поставкаш. Планал совгIа продукци хьае йиш я предприяте, нагахьа санна из дIайохийтилга Iалашхиннадале. Духхьалара бувзамаш шерделга, чIоагIделга, хувцилга чакхдоахаргда законоположенешка хьежжа. Халкъа потреблене товараш хьаде деза маьхаш деча организацей заказашкеи парца увттадьча договорашкеи хьежжа. Белгалъяьй предприятей производственно-боахама балха хьакъехьара кхыйола бокъонаш а декхараш а.

«Предприятей бокъонаш» яхача раздела тIа дувц предприятеш шоай лоIаме хилар чIоагIдареи цар инициативана паргIато хилийтареи хьакъехьа дола дуккха а дешаш. Из йоашхаш яздьчун тIа къоастам боллаш ювц предприяте бокъонех йола керттера положени. Укхаза аьннад, предприяте йола бокъонаш чакхйоах цун директора (начальника, управляюще) а кхоачашде деза декхараш дIа-са дийкъача — предприяте кхыча гIулакха тIарча саго а, хIаьта законаша белгалдаь моттигаш хилча — моттигерча профсоюзни организацеца цхьана, цунца барта йолаш е цо дакъа лоацаш, аьнна.

ПЛАНИРОВАНЕ ДАЬКЪЕРА БОКЪОНАШ

Предприяте къоастам бу перспективни а шера а планий проектай, оттадаьча хьокхамашка хьежжа, контрольни цифраша маяхара. Цу балха юкъе шерра дакъа лаца деза болхлошеи гIулакхерча нахеи. Лакхехьа латта орган, предприятеш юкъе а йолаш, хьож перспективнии шереи планашка, хIаьта уж чIоагI а ю цо. Еррига планови заданеш предприятега дIакхоачийт алхха лакхехьа латтача органо.

ЧIоагIдаьча планови хьокхамашка а оттадаьча договорашка а хьежжа предприяте къоастаю шера йола техпромфинплан (промфинплан, стройфинплан) а, хIаьта иштта предприяте директоро чIоагIъеш йола квартальнии беттайи планаш а. Цехашта, службашта, кхыча структурни подразделенешта плана хьокхамаш увттаду предприяте ше.

ХIанз планови заданеш хувцаргья цхьа шоаш къаьстта дола хьалаш эттача, уж дешаш хьалхагIа предприяте администрацеца дийца а дийца, СССР Министрий Совето увттаеча порядкагIеи ханашкеи мара. План хувцаш хилча, лакхехьа латтача органо дерига цунца вIаши дувзаденна дола хьокхамаш а бюджетацара расчеташ яр а хувца деза.

Предприятешта бокъо лу планал совгIа балхаш кхоачашдеш заказчика материалех, ший бедалахи материалехи, е производства отходех продукци арахецеи кхыча боахама органашкара заказаш ийде, цхьабакъда, паччахьалкхен плани увттадаь договораши кхоачашдара зене хила йиш яц из.

КАПИТАЛЬНИ ГIИРСАШ ДАРЕИ КАПИТАЛЬНИ РЕМОНТЕИ ДАЬКЪЕРА БОКЪОНАШ

Капитальни гIирсаш хьалделга предприятеша чакхдоах гIишлой монтажни организацешцарча подряда договорех. Из экономически пайдана йоаца моттигаш нийсъелча уж балхаш предприяте кхоачашду боахама способагIа. Директора чIоагIъю предприяте фондеи ширпотреба фондеи рузкъай чотах хьалъеча объектай титульни спискаш а, хIаьта иштта централизованни капвложеней чотах хьалдеча наха чуIе цIенош, культурно - бытовой, коммунальни объекташ хьалъяра титульни спискаш а, городашкара клубаш, культураи спортеи дворецаш, стадионаш, наьк дара бассейнаш хьалъяра спискашкара дIанйкккхача.

Царел совгIа, директора чIоагIъю къахьегам лорабелга Iалашдара, кхерамзлени санитареи техника балхий хьакъехьара титульни спискаш а, хIаьта иштта, подрядчикаца барта хилча, гIирсаш хьалдеча чура титульни спискаш а. Предприяте фондерча ахчан чотах хьалъеча объектай титульни спискаш моттигерча профсоюзни организацеца барта а йолаш хулийт.

Капремонта планаши царна йола сметно - финансови расчеташи чIоагIъю директора. Капремонт елга чакхдаха йиш я подрядни а боахама а хьисапегIа. Подрядни хьисапегIа еш хилча предприяте бокъо я, гIирсаш хьалдара-монтажни балхаш кхоачашдеш а санна, къахьегама хьакъехьара лимиташ, фондаш, материалаш подрядни организацега дIаяла.

Положене предприятешта бокъо лу, подрядчикаца барта а йолаш, гIирс хьалбеча хана гучадувлача балхашта йола единични расценкаш чIоагIъе, нагахьа санна оттаьча порядкагIа цу тайпара долча балхашта йола расценкаш чIоагIъяьеце. ХIанз предприяте специалисташ юкъеувла йиш я цехий, фермай конструкцей проекташ увттаяра, е технологически процессаш хувцара, типови проекташ дIатарлургйолча тайпара вIаштIехьъяхара. Цар хьегача къих бола мах тергба йоагI-йоагIача категореех йолча проектни организацей болхлоша хьийгачох а санна.

Профсоюзни организацеца цхьана тIаийца йолча директора решенех, чуIе цIенош хьалдара централизованни порядкагIа къоастаяьча средстваех цхьа дакъа деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъярга дахийта йиш я. ЧуIе цIенош, деша даха ха йоацача берий учрежденеш, пионерлагераш, культурно-бытови гIуллакхашта йола кхы объекташ хьалъе йиш я, шоай средстваш кхыча предприятей средствашца вIашагIа а теха (дакъа лоацаш хилар).

ПРОИЗВОДСТВА ТЕХНИКЕИ ТЕХНОЛОГИИ ЭРГАЙОАХАШ ТОАЯРА ДАЬКЪЕРА БОКЪОНАШ

Технологически процессаш чIоагIъю предприяте, нагахьа санна производства цу отрасле цаI йола технически политика чакхйоахача органо уж чIоагIъеш еце. Цу тIа а белгалдаьд цу органаша увттаяь технологически процессаш хувца предприяте йиш хилар, нагахьа санна цу хувцамаша продукце дикал тоаеш хуле, е дикал толха а ца еш, продукцега додар лохдеш хуле, е кхы эффект луш хуле. Из дагIац уж процессаш чIоагIъяь органаш раьза ца хилча хувцилга дийхка йолча процессий хьакъехьа.

Заказчикаца барта хилча предприяте бокъо я паччахьалкхен стандарташ йоацаш а технически хьалаш оттаданза а йолча продукце технически хьалаш чIоагIде. Заказчик раьза хилча дикал лакхагIа йола продукци арахеца йиш я предприяте. Иштта гIулакх нийсделча кхы тIа совгIа дIаахийтараш юхаметтаувттаду оттаьча порядкагIа, цу тайпара продукце экономически эффективность дIа а лоархIаш. Бедал, материалаш, доагор, электроэнерги, дIадув фу, доакъараш, удобренеш дIаахийтара боарамаш чIоагIде а бокъо еннай предприятена, нагахьа санна уж боарамаш лакхехьа латтача органо чIоагIде дезаш деце.

Кердача положенех предприяте Iилма - тохкама, проектни, конструкторски, лакхерча дешара заведенешца договораш увттаде йиш я керда техника, технологи, реконструкпе проекташ увттаяра, оборудованена модернизаци яра. Цу балхах боагIа мах тела йиш я предприяте средствай е банковски кредита чотах.

МАТЕРИАЛЬНО - ТЕХНИЧЕСКИ IАЛАШОНИ СБЫТЕИ ДАЬКЪЕРА БОКЪОНАШ

Положене цу раздела тIа оттаьй материально - технически Iалашон даькъе йола керттера бокъонаш. Ераш я уж: предприяте оборудовани, бедал, материалаш, доагор, кхыдараш ийду поставкай договорех, уж договораш увттадара ларде лувц нарядаш, фондови хоамаш. Цхьабакъда, предприяте йиш я нарядаш йоацаш йохкаш йола паччахьалкхен а кооперативни а организацей продукци увттадаьча договорех ийе а, хIаьта иштта долаш долча законодательствага хьежжа из кагиоптовии лаьрххIа йолчеи базашкара, розничии магазинашкара ийе а. Предприяте йиш я совйола, шийна ца эша продукци тIаэца ца тугаш Iе, шийга наряд кхаьчачул тIехьагIа итт ди далалехьа цу хьакъехьа поставщикага, фондаш лелочунга, наряд еннача органга хоам а баь. Цун йиш я продукци тIа ца эцаш Iе из шийна эшаш хилар хувцаделча а, цу хьакъехьа пхи ди далалехьа хоам а баь. Предприятена мукъабеннаб договорех шийна продукци кийчъеш йолча кхыча предприятешка материальни ресурсаш дIатела.

Иштта мукъабеннаб оборудовании машинаши ахийта договораш увттаде, спецоборудовани, прибораш, материалаш ийе — цу гIулакхашта хьожаьйча ассигноване боарамагIа.

Продукци дIаухийтилга чакхдоах поставкай договорех. Лакхехьа латтача органо дIа-са хьожаеш йолча продукцена договор оттаду нарядашка хьежжа; дIа-са хьожаеш йоаца продукци предприяте ше йохкаш дIаухийт. Эцачунца (заказчикаца) барт бича хувца йиш я договора тIа белгалдаь хьалаш — ассортимент а поставкай ханаш а. Оттаьча ханал хьалхагIа заказчика дIатела йиш я кхыча потребитела дIа ца ийца продукци. Нарядех дIа ца йодаш юса продукци хIанз, фондаш а йоацаш, йохка йиш я паччахьалкхени кооперативнии организацешка, цар даькъе колхозашка а. ДIателареи чакхъяхареи планал совгIа предприяте хьахулаш йола производства отходаш кхыча предприяштеи организацештеи дIахеца йиш я.

ФИНАНСАЙ ДАЬКЪЕРА БОКЪОНАШ

Юкъарча нормативага, планови заданешка, товарно - материальни рузкъаш дIаахийтара боарамашка а запасашка а хьежжа предприяте элементашка а дуллаш къоастаю ший доалахьарча оборотни средствай нормативаш. Цун йиш я банковски кредитах пайда ийбе.

Лакхехьа латтача органаша чIоагIде дезаш доаца продукце тайпай, балха, услугай маьхаш, тарифаш предприяте ше увттаю. Уж увттаю предприятеца - заказчикаца барта а йолаш.

Нагахьа санна моральнo къаенна, тишъенна, пайдана йоаца оборудовани ехка дIаяхийта йиш йоацаш хуле, предприяте бокъо я из шийна тIера дIаякхха. ТIера дIадаха йиш я керда объекташ хьалъярца дувзаденна дохадаь дIадаьха е тишденна дIадаьнна цIенош а гIирсаш а.

Предприяте къоастам а беш увттаю административно - управленчески расходий смета, чIоагIъдаьча алапе фондага а лакхехьа латтача органо чIоагIъяьча цу гIулакхашта йолча ассигнованешка а хьежжа.

КЪАХЬЕГАМЕИ АЛАПЕИ ДАЬКЪЕРА БОКЪОНАШ

Производства хьашташ бахьан долаш предприяте увттаде йиш я болхлой къаьст - къаьстача группашта хьийгача къих кхоачашдаьчунга хьежжа, болх баьча ханна лоархIаш, аккордни мах телилга, цо къестае йиш я къахьегамах болх баьча ханна лоархIаш мах телаш хилча тарифни ставкаш увттае езаш болча болхлой профессеш, ханна болх берий тарифни ставкай когаметта бетта дола алапеш увттаде. Инженерно - технически болхлошта, типови положенега хьежжа, премироване хьокхамаш, хьалаш, боарамаш увттаде, боарам боаца балха ди долча болхлошта законоположенешка хьежжа кхы тIа луча отпуска йоахал увттае йиш я.

Балха ди дIоахалга - лоацалга диллача лерттIа хулга оттаде йиш йоацача моттиге предприяте юкъе кхахьа йиш я балха хана суммированни учет елга. ХIанз мо пайдана хуле болхлошка тайп-тайпарча профессеех болх байта мукъа лу, оттаьча порядкагIа мах а телаш.

Моттигерча профсоюзни комитетаца барта хилча, отраслеви боарамашка, балхий тайпашка, профессешка хьежжа болхлоштеи гIулакхерча нахи мах боацаш тела йиш я спецбаракъаш, спецкогагIирсаш, лорабалара приспособленеш, хIаьта иштта балха зенерча хьалашца дувзаденна шура а спецсапа а. Штаташта, алапешта, административно - управленчески сметашта финорганашка регистраци йиц. Предприяте бокъо я мастераштеи кхыча инженерно - технически болхлоштеи алапена гIулакхе хиларах доагIача алапех 30 процентага кхаччалца тIадеттилга увттаде, цхьабакъда, из алапей планови фонда боарамал тIех а даргдоацаш. Лакхехьа латтача органа мукъа белча, цу гIулакхашка ахийта йиш я алапей планови фондах 0,3 процентага кхаччалца.

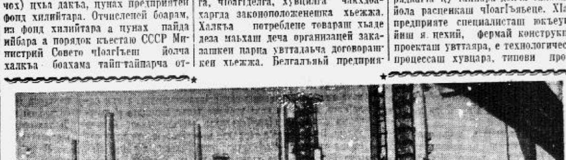
Хьалха дIаихача кварталашкеи бетташкеи алапей фондах кходенна юхедисар хIанз цу шера тIехьа тIайоагIача кварталашкеи бетташкеи алапеш теларга ахийта йиш я. СовгIа дIадахийтар тIадоагIача бетташка юхаметтаоттаде деза. Из совгIа дIадахийта кулгалду болхлой совгIа дIадахийтар юхаметтадалцца премеех боах. СовгIа дIадахийтар предприятешта тIалатта йиш я отчетни долчоа тIехьа тIадоагIача шера 1-ча июлага кхаччалца.

Нагахьа санна предприяте алапей фондал совгIа дIадахийтар ялх бутт балалехьа е хапал хьалхагIа юхаметтаоттадойя, тIаккха кулгалдеча болхлоша совгIа дIадахийтарца дувзаденна дIа ца эцаш йисача премех 50 процент дIалу царна. Премеш цу тайппарча порядкагIа дIател предприяте цехашка, отделенешка, фермашка, кхыча структурни подразделенешка алапеш совгIа дIаахийтача а. Нагахьа санна предприяте алапей юкъарча фондал совгIа дIадахийтанза дале, цу цеха, участкана, кхычарна тIера дIадаккха йиш я юхаметтаоттаданза дола алапей фондах совгIа дIадахийтар.

Предприяте бокъо я чIоагIъяьча алапей фондал совгIа предприяте фонда, ширпотреба фонда, банкай ссудай чотах кхочашду гIишлой - монтажни балхаш кхоачашдеча болхлой алапей фонд увттае.

Даланза даргдоаца моттигаш нийсъелча болхлошта планах доаца аванс дала йиш я алапе чотах, из бетта доагIача алапел тIех а хургдоацаш. Алапеш а хургдоацаш лоацача ханна йола отпускаш тела йиш я. Хьалха латта болхлойи гIулакхера нахи лакхерча а юкъерча а дешара заведенешка деша ахийта а царна лакхдаь дола стипендеш тела а йиш я предприятега, нагахьа санна дийша баьлча шоаш цу предприяте юхабоагIаргхилара декхар цар шоашта тIаэце.

«Предприятена доал дари» «Предприяти эргаяккхари дIаяккхари» яхача положене разделашка къоастамболлаш аьннад предприятена керте малав, из саг отта хьан ву а мукъа хьан воалийт а, цои цун заместителашеи предприяте цIерах малагIча порядкагIа гIулакхаш ду. Уккхаза дувц предприяте болхлой компенсацех лаьца а. Цу разделаша хьехаду нах чуIеча цIеной площадь дIа-са нийсъяра, смета чIоагIъяра, предприяте фонда средстваех пайда ийбара, социалистически яхь вIаштIехьаяхара а котбаьннараш къестабара а, производственни совещанеш вIаштIехьаяхара, къахьегамхой творчески инициатив дегIакхувлара йолча предприяте бокъоний хьакъехьара декхараш. ХIаьта, юххера а, предприяти эргаяккхареи дIаяккхареи бокъонаш миштай а къоастадьд.

Волхов яхача хи йистера химе гигант. СУРТА ТIА: мехидаьтта чакхдоахача завода атмосферно-вакуумни трубчатка.
О. Пороховникова сурт. ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

ТАСС-ан ДОАЗОЛ ДЕХЬАРЧА ИНФОРМАЦИОННИ АГЕНТСТВАЙН ТЕЛЕГРАММАШ ТIАРА

АПАРТЕИДО ГIОАРАЛ ДОАДАЬРАШТА ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

НЬЮ-ЙОРК. Массаза а ООН-е СССР викал волча Н. Т. Федоренкос ООН-а генеральни секретарага У Танага письмо дахьийтад. Цу тIа йоах, Советски правительства 1963 шера 16 декабрерча ООН-а Генеральни Ассамблея разолюцега хьежжа решени тIайийцай ЮАР-е апартеидо гIоарал доадаьрашта новкъостал дара председатель, ховш мадарра, канопик Джон Коллинз волаш йолча лорабарен новкъостален фонде итт эзар американски доллар дIачудалаьнна. Советски правительства из решени тIайийцай молдагIча формехьей оамалехьей уж яле а, колониализманей расизманей духьала къовсам лоаттабеш долча халкъий къамаң кортамукъален боламаш, хьаллацара хьакъехьара ший принципиальни позици бахьан долаш а цу нийсхон къовсаме царна морально - политически материальни новкъостал дар духьа а.

СОВЕТСКИ ДЕЛЕГАЦЕШ АЛЖИРЕ КХАЧАР

АЛЖИР. Алжирски революце 11 шу дизар деадеча дакъа лацар духьа Алжире кхаьчай Советски Союза делегацеш. Цхьан делегацена керте ва КПСС ЦК член, СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета председатель Я. В. Пейве. ШоллагIчоа — военни делегацена — керте ва СССР Герзашцарча Низий Генеральни штаба начальник Советски Союза Маршал М. В. Захаров.

ХИРОСИМЕ БЕЗАМЕ ВIАШАГIНХЕТАР

ХИРОСИМА. КIирандийнахьа укхаза баьхка Советски Союза турпалаш-космонавташ Валентина Николаева-Терешковаи Андриян Николаеви безаме тIайийцар Хиросиме бахача наха. Хиросиме бахача нахах массехк эзар саго машара Парке гIадбаха моаршал телар американски атомни бомба иккха байнача цу городерча наха дегIача памятника юххе венокаш яхка баьхкача Советий мехкарча хьаьшашка.

ЦIи хеза «Чайкеи» «Соколи» миччахьа гучабаьлча а, хиросимцаша безаме тIаацар уж. Хиросимски заливерча Миядзима яхача гIайрен тIа хинначул тIехьагIа космоса турпалаш бийха бигар почта гIулакхе волча Дзанадаи Иосиокос Кимико Хисанага йоалаеш оттадаьча ловзарга.

Саррахьа космонавтий сийна Советски Союзаца доттагIал леладеча моттигерча организацеша йоккха прием йир, советски хьаьшаша цига дийцар советски наьха японски халкъацарча доттагIлен уйлай хьакъехьа.

САН-ФРАНЦИСКОРА КИНОФЕСТИВАЛЬ

ВАШИНГТОН. Дунен халкъашта юкъера кинофестиваль йолаеннай Сан - Франциско США-с, Советски Союза, Польшас, Франце, Великобритане, Мексико, Чехословаке, ФРГ, Итале, Швеце, Японе, Инде, Греце, дуккхача кхыча мехкаша дакъа а лоацаш. ДIанхача шерашка хинна фестивалаш санна доацаш, дерригa цига мел дена фильмаш конкурсаца доацаш а хьувкх, дикагIен вогIен дараш къестадергдолаш а дац. Цига дакъа мел лоацарашта цо торо лу кхыча конкурсашкеи кинофестивалашкеи цкъа могадаьраш а тIехьа шоай эгтара дикагIа дола фильмаш хьувкха.

Советски искусства ди хилар фестивале. Цига хьекхар «Сийлахь-боккха Дай-мехка...» яха документальни фильм а хIаьта иштта «Салтечун дай» «Бицбеннача дай Iындаргlаши» яха художественни фильмаш а. Цига хьожаш мел хинначоа тамаш еш дика хийтар уж. Советски фильмаш хьекха даьнначул тIехьагIа дуккхача хана ца соцаш тIоараш дийттар.

БОЛГАРЕ ЙОКНХАГIЬЯР

СОФИЯ. Шерра балхаш дIадоладеннад Варненски Iама йисте Болгаре эгтара йоккхагIа йола энергетическа объект — «Варна» яха ТЭЦ хьалъеча. ГIишло хьалъеча дукха ха йоацаш болх бе йолаелар советски оборудованеца кийчъяь толашагIа йола бетонни завод. Из ерригa а механизаци яь а хIанзле керда хьалъеча гIишлошта продукци телаш а я. 1969 шера теплоэлектроцентраль хьалъяьнначул тIехьагIа цун кхаь турбино хIара шера 3,6 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги тергья, хIаьта из хургья 1963 шера Болгаре яьккхача ерригача электроэнергех нийсса ах. Проектах лаьрхIад дIахо йодача хана ТЭЦ-а ший низ шозза совбаккха могарг хилар.

ПОРП-а МУГIАРАШ ДЕГIАДАХКАР

ВАРШАВА. ХIанз 1.518.709 парте члени 229.340 членалла кандидати ва Польски вIашагIкхийттача болхлой партеца. Укх шера кхаь квартале парторганизаце парте хьачуийцав 130.423 саг.

ЭСАЛА РЕЗУЛЬТАТАШ

ХЕЛЬСИНКИ. Иматра яхача городе къилбаседенгахьарча мехкий премьер-министрийи Къилбаседен совета президиума членийи совещани хилар. Из хетаьяр Къилбаседен совета аргIанарча, 14-ча сессе дувцаргдола дешаш кийчдара. Эсала результаташ яр переговорех хиннараш. Совещане коммюнике тIа кIезига моттиг хетаьр экономически бартцхьоагIон гIулакхаш леладара дешашта. Совещане кулуарашка яхачох, европейски юкъара рынкаш яхарашка («ворхIне» а, «ялхне» а) даим хулаш йола экономически гIулакхий даькъера чухьара вIашдухьаленаш хулаш моттигаш я къилбаседехьарча мехкашта юкъе а. Дуккха кхыдола дешаш а — къилбаседехьарча мехкий культурни фонд вIашагIйоллар, Эресунд яхача проливе гIолла дIа-юха лелара наькъий хьакъехьара, кхыча мехкашкарча наьха хьакъехьарча законодательствана унификаци яр — иштта доаггIача тайпара къоастадензар.

ИНТЕРВЕНТИЙ «ГIАЛАТ» БАХЬАН ДОЛАШ БАЙНА НАХ

ЛОНДОН. 48 вийнеи 55 човнаш яьи — иштта я Къулбехьен Вьетнама Биньдинь яхача провинцерча юртех цхьаннена бомбаш чуйийттача американски летчикий «гIалат» бахьан долаш шийн мохкадара итогаш. Лаьттан тIарча 1-ча американски фецарча-десантни дивизе доакъоша Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара эскара бIухошта духьала беча тIема фегара новкъостал де аьнна енна задани кхоачаш а еш, «Скайрейдер» яхача шин самолето Iоажал яхьаш бола шоай мухь тIабоассабир маьршача юрта.

ДЕ ДОАГГIАР ДАЬД

ХАНОЙ. ДРВ-ена тIера кхы а американски интервентий кхо самолет йохаяь чуяйтай. Царех цаI чуяйтай американски реактивни самолетий группа керда пиратски дов де аьнна Батлонгви яхача гIайренна тIаяьхкача хана, хIаьта вож шиъ — Хайфона яхача города юхе. Соахка 5-ча августе денз ДРВ территорена тIера йохаяь чуяхкийта ерригa американски самолеташ 710-нега дIакхаьчай.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХКИЙ КОНФЕРЕНЦИ

ГАВАНА, 1 ноябрь. (ТАСС). «Гранма» яхача газето тахан хоам бу, дукха ха йоацаш Мексика, Гватемалай, Сальвадора, Гондураса, Коста-Рикай, Панамай коммунистически болхлойи партей IV-гIа конференци хиннай яхаш. Конференце дийцад вIаши хьаштдолаш дола дешаш, чакхдаха дезача гIулакхашта юкъара цхьа никъ оттабаьб, тIайийцай коммюнике а Централыни Африка экономически интеграце хьакъехьарча дешах резолюци а.

«Гранма» тIа кепа тохаш я коммюнике тIара хьаийца цхьайола моттигаш.

Документа тIа белгалдоаккх, дIахьа дувцар кхетадеш долча хьалашка чакхъяьннача конференце бакъдир Латински Америка коммунистически болхлойи партешта юкъе вежарий гIулакхаш а да, уж кхы а дукхагIа шоайла гарга а яхай, яхаш.

Американски империализмо Доминикански Республика халкъа духьала доладьча агрессивни гIулакхашца дувзаденна, йоах дIахо коммюнике тIа, конференце латиноамерикански халкъаш тIахьех империализма планаш чакх ца ялийтара а, хIаьта иштта Латински Америке мел долча антиимпериалистически революционни низаша чакхдоахача гIулакхий цхьоагIо чIоагIъяра а.

Конференце геттара харцахьа лаьрхIар Санто-Домингора США интервенци, цо хьадийхар доминикански территоре тIара американски бIунаш сов чехка арадоахилга. Конференце дакъа лаьцараша иштта хьадда протест кхайкайир США-с Вьетнаме беча къизача тIема духьала.

☆

АДЕН. Машаре бахача наха дIахо а къиза таIазараш деш я английски колониальни бIун подразделенеша новкъостал деш йола маьхах оттаяь полици, цу наха дIадехар шоай халкъа кортамукъале хулийтилгеи шоай кхел шоашка къоастаяйтилгеи мара доацашехь а. Адене дуккха а нах лийцаб.

Сурта тIа: кIарцхалаш долча аьшкасаьрга картара лийца боахкараш.

ЮПИ—ТАСС сурт.

БIЕХАЧА ТIЕМА ЮКЪЕ ДАКЪА ЛАЦА ЦА ТИГАР

НЬЮ-ЙОРК. 30 октябрь. (ТАСС). Вьетнамерча тIема юкъе дакъа лаца ца тигарах каторжни балхаш де а 2 шерагара 10 шерага кхаччалца набахта валла а суд яьй американски тIема судо Сайгоне эскарца гIулакх деш волча 1-ча американски фецара-десантни дивизецарча кхаь негра, яхаш хоам бу къулбехьан-вьетнамски столицера Ассошиэйтед Пресса агентства корреспондента. Эскарца гIулакх деш болча цар ВIашагIкхийттача Шта-ташка тIема эшелона тIа дIатIаховша аьнна денна приказ кхоачашдаьдац, хIаьта тIехьагIа а форда тIа уж болча хана цар кхоачашде тигадац голодовка дIаяккха аьнна денна хинна приказ. Уж ба мугIарера Гарольд Браун—22 шу, Девиз Кларк—26, Перси Грин—24 шу.

МАССАНЕ А СИЙ ДУ ЦУН

Хала бале а сий дола къахьегама никъ ба Дидигов Атабе Мурада хьабенар. Шовзткъа шу совгIа ха я цо инженералла болх бу, хIаьта укх тIеххьарча пхе шера «Малгобекнефта» НПУ ПТО начальникалла болх беш ва из.

Мехкдаьтта промышленноста пагахьа участок яц цо болх ца беш. Из хиннав мехкдаьтта доаккхача, бурув тохача, кхычахьа.

Ше болх беш мел хиннача участкашка хьинаре къахьегарца, Iымерза хиларца къахьегамхошта дег чу вужаш, цар лоархIаш хьавоагIа из.

Шийна дуккхача шерашка ейза опыт дIаяла кийча ва Атабе Мурад. Дукха ба цо балха говзал дIа а енна кхетабаь студенташ, специалисташ. ХIанз уж балха тIа хьалха латташ ба. Цар толамех доккхал ду цо.

Грозненски нефтяной института студенташ ян. Инченко, Дукаров дипломни балха малагIа тема хьаэцаргьяр-хьогI яхаш уйлаш еш бар. Шоашта новкъостал дар дийхар цар Атабе Мурадагара. Царна новкъостал дир цо.

Общественни балха юкъе а хьинаре дакъа лоац цо.

Ах шу хьалха «Малгобекнефта» НПУ мехкдаьттахоша пенсе накъа ваьккхар нов. Дидигов. Цхьа ха яьлар. Юхавера из мехкдаьтта управлене. «Кхы цIагIа вагIа магац сона, хIанз а дегIаца низ ба са, сай низи опыти болхлошта дIаяла безам ба са, сона болх ба».

«Малгобекнефта» НПУ ПТО начальникалла хьожавир нов. Дидигов. Ший декхараш дика кхоачашдеш ва пенсионер Дидигов Атабе Мурад.

Е. САВИНОВ,
«Малгобекнефта» НПУ ПТО воинхагIвола инженер.

Спорт
МАРАФОНЦИЙ ЯХЬ

Самардийнахьа Грознера В. И. Ленина цIерагIара майда хоза кийчъяьяр. Укхаза старт елар марафонски адара. Цу тайпара яхь 1946-ча шера хиннаяр Грозне. ХIаьта хIанз 19 шу даьнначул тIехьагIа цIаькха а хул.

Яхье дакъа лоацаш вар РСФСР-а массайолча мигIингашкарча 59 команда чувоагIа 256 спортсмен. 42 километри 195 метри бовда безаш бар спортсменаш. Из я эгтара йIаьхагIен халагIен йола дистанци.

Стартера массава спортсмен цхьана дIаволавелар. Юххьанца лидераш ба №№ 86, 87 йола свердловчанаш М. Сабанини И. Бурови. Ткъаь итт километра никъ беш хьалха бар уж. Цхьабакъда, спорт езаш бIарахьежаш хиннаচарна ховр цхьадола хувцамаш укхаза хиланза даргдоацилга. Ткъаь цхьайттлагIа километр йолалуш группацара хьа а къаьста хьалхаваьлар № 102 йолаш хинна М. Шакиров (Таджикски ССР).

Цул тIехьа ца биса гIерташ бар цун новкъостий а. Цхьабакъда, уж гаьнна тIехьа а бита хьалхаваьлар М. Шакиров. Спортсменаша 41 километр никъ бича массава шеко йоацаш тешаш вар котало цунга хургйолга. ХIаьта юххера из бакъдир М. Шакирова. Из бIаьха никъ цо бир 2 сахьатан 20 минутан 6 секундан. Из я дунен халкъий спорта мастера йола ха. Белгалдаккха деза конкурсе воацаш из яхье дакъа лоацаш хиннилга.

Хьалхара моттиг яьккхар А. Ракитина (Красноярски край). Цун ха я 2 сахьати 21 минути 32,41 секунди. ШоллагIча моттиге ва шин сахьатан 22 минутан 3,8 секундан никъ баь В. Горелов (Ивановски область). КхоалагIа моттиг яьккхар Свердловскерча М. Сабанина. Цун ха я 2 сахьати 22 минути 6 секунди.

Ала дезаш да яхье дакъа лаьцача шинне дунен халкъий спорта мастера норма кхоачащъяьлга. ХIаьта вурийттане СССР-а спорта мастера норматив кхоачашъяьй.

Командашта юкъе хьалха я Красноярски края команда. Цунна еннай кубоки Российски Совета спортивни обществайн организацейи Грамотеи. ШоллагIча моттиге Тульски областа командеи кхоалагIча моттиге Псковски областа командеи я.

Цу яхье дакъа лоацаш бар Грознера Нурмагомедови Елизарови. Призови моттигаш яха-м магаизар царна, цхьабакъда цу яхье уж дакъа лоацаш хилар лоархIаме да.

Яхье котбаьннараштa маьхера совгIаташи Российски Совета спортивни обществай грамоташи медалаши еннай.

О. БАЗЫЛЕВИЧ.
К. МУСАЕВ.

1965 ШЕРА 7 НОЯБРЕ г. ГРОЗНЕ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИ ЧАКХЪЯККХАРА ЙОЛА ПЛАН

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 48-гIа шу дизара денна хетаяь йола гор. Грозне къахьегамхой города юкъара демонстраци ю 1965 шера 7 ноябре.

Демонстраци йолалу 10-00 сахьат даьлча.

Болхлойи гIулакхера нахи гуллу шоай предприятеш, учреждениеш, организацеш йолча, цул тIехьагIа районни колоннаш вIашагIъеттаяла оттаьча моттигашка а болх.

КОЛОННАШ ДIАЯХАРА ПОРЯДОК

1. БАЙРАКХАШ ЛЕЛОРИЙ КОЛОННА. Колонна гул а еле, дIаотт 9-00 сахьат доалаш Революце пр., КПСС обкома сквера юххе.

2. ПРОФТЕХОБРАЗОВАНЕ УПРАВЛЕНЕ КОЛОННА 9-00 сахьат доалаш Победа пр. аьрда оагIора дIа а этте, Комсомольски ул. кхаччалца дIайода. Из гIоргья байракхаш лелорий колоннана тIехьа Гвардейски ул. гIолла.

3. ДЕШАРХОЙ КОЛОННА 9-00 сахьат доалаш Комсомольски ул. дIа а отт, Гвардейски ул. гIолла Революце пр. а яхе, профтехобразоване колоннана тIехьа йода.

4. ОКТЯБРЬСКИ РАЙОНА КОЛОННА 9-00 сахьат доалаш Ленина улицагIарча тIаьга кхоач. Из дешархой колоннана тIехьа йода.

5. ЛЕНИНСКИ РАЙОНА КОЛОННА 9-00 сахьат доалаш Первомайски ул. дIаотт, цигара Комсомольски ул. гIолла ЦIеча фронтовикий ул. кхаччалца дIайода. Из Октябрьски района колоннана тIехьа йода.

6. ЗАВОДСКОЙ РАЙОНА КОЛОННА 9-00 сахьат доалаш Победа пр. аьтта оагIора дIаотт. Колонна юхь Орджоникидзе пр. я. Октябрьски района колонна тIехъяьлча, Гвардейски ул. гIолла Революце пр. кхаччалца дIайода. Из Ленински района колоннана тIехьа йода.

7. СТАРОПРОМЫСЛОВСКЕ РАЙОНА КОЛОННА 10-00 сахьат доалаш Победа пр. аьрда оагIора дIаотт. Колонна юхь Орджоникидзе пр. я. Комсомольски ул. гIолла Революце пр. а гIойя, Заводской района колоннана тIехьа йода.

Порядок Iалашъелгеи колоннаш вIаштIехьа лелийтилгеи тIадулл Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лорaяра министра зам. — милице полковника нов. Н. Я. Жулева.

Iуйрийна 8-00 сахьат даьлча гIоне демонстраци йистеяллалца соцаду, шоаш къаьстта пропускаш йолча транспортагара дIайиккхача, массе а тайпара йола транспорт чуерзаяьча зоне лелилга.

ГIаш лелилга соцаду Iуйрийна 9-00 сахьат даьлча гIоне.

Трибуна йолча тIаухийт лаьрхIа йолча пропускех Iуйрийна 9 сахьати 45 минути яллалца.

ГОРОДСКОЙ ЦIЕИ ДЕЗДАРА КОМИССИ.

Цирка лаьрхIа

Дукха еза вай республике бахача нахá цирка представленеш. ХIара шерра-шера эзараш нах хьож Москверен кхыча моттигашкарен денача циркага. Из бахьан долаш «Союзгосцирк» яхача объединене Грозне 2 эзар сага моттиг чуйола цирка лаьрхIа здани хьалъе лаьрхIад. Цу зданена проект оттаьй централыни Iилма-тохкамен проектнии институто. ХIанзарча тайпара йола йоккха здани хургья из. 5000 квадратни метр майда дIалоацаргйолча здане, лакхал 20 метр хургья.

ХIаьта цунна гонахьа гIолла сквер а хургья.

Горисполкомо чIоагIбаьб архитекторий союзо бaь соцам.

«Чечингражданпроект» яха институт проект оттаяь яьлча цирк хьалъяра балхаш дIадолалургда.

Ш. ЕВЛОЕВ,
архитектор.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа

4 ноябрь, 1965 шу.

РАДИО: 6.30—Юртбоахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — РВ-23-и УКВ цхьоалагIчен программе гIолла ашараш. 6.45 — Горсете гIолла хоамаши ашараши. 7.10—«Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.30 — Ашараш. 8.45 — Къона тIехье яха передача (эрсий меттала). 15.30 — «Фу гойтад отчетно-хоржама партийни собранеша» яха беседа (гIалгIай меттала). 15.45 — «Вай доттагIаша хетта моаршалаш» яха передача. 16.15 — Къонал яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Шоана, юртара къахьегамхой» яха концерт. 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — «Советски халкъа революционни иллеш» яха музыкальни передача. 9.26 — «Турпалаш бовц» яха передача. 9.55 — Сийлахь-боккхача Октябра сийна яха Мендельсона оратори (румынски меттала). 10.30 — «Алые паруса» яха радиоспектакль. 19.00 — «Кремлевские куранты» яха радиопостановка. 21.44 — Нохч-ГIалгIай фольклор» яха музыкальни передача (нохчий меттала). 22.10 — «Маяковский» яха литературни радиокомпозици.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — Ленински наькъаца. Мехка чурча политика хьакъехьа къамаьл. 19.05 — Сийлахь-доккхача цIейна накъа долхаш къамаьлаш ду парте ветеранаша. 19.15 — Цига исторически гIулакхаш хиларца белгалъяьнна Грознера моттигаш. Кинодувцар (гIалгIай меттала). 19.30 — Телевизионни кердадараш. 19.40 — «Де доагIаш гIулакх да из. «Джек» яха Iилма популярни фильм. 19.55—Бийса сатийна хийла шун, бераш! 20.10 — Телевизионни кердадарий лаьрхIа йола выпуск. 20.25 — «Выборгски оагIув» яха художественни фильм.

СССР-е САГ ЙОАЛАЯРЕИ МАЬРЕ ЯХАРЕИ СОЦИОЛОГИ

●

Ирина ХОРУНЖАЯ,
медицински Iилмай кандидат.

●

ИСТИЙ КХУВЛАРИЙИ МАЬРЕ УХАРИЙИ ХАНАШТА ЮКЪЕРА ЮКЪ

Ховш да, мар-сесаг а хинна вIашагIкхетара характер а, хIаьта долче, дезала юкъе мел латта гIулакхаш а, уж вIашагIкхетара мотиваех тийша хилар.

Царех цаI я мар-сесаг а хинна вIашагIкхетача зIамигача сагеи йиIеи ханашта юкъера юкъ. ЗIамигача сагеи нускалеи ханаш бе-бе хиларо цхьадолча даькъе хьахьокх уж вIашагIкхетар къаьстта цхьа хIама лерхIа леладеча кхыча гIулакхех мукъа да е дац.

Саг йоалаяреи маьре яхареи ханаш СССР тайп-тайпарча районашка тайп-тайпара хургйолаш хувцара тенденци бе-бе я. Масала, Советски Iаьдал латтача юкъа Прибалтике из ха дикка лохъеннай маIача наха — 25 шу, кхалнаха — 21—23 шу.

Укх тIеххьарча 25 шера Узбекистане маIача саго саг йоалаю ха башха хувца ца луш ше хиннача тайпара лаьттай, хIаьта кхалнаха цахадлаш IотIаетталуш хьаихай из. 18 шу даьннеи кхы зIамагIа болеи мехкарий маьре ухилга кхозза хIана денналдац аьнна кIезигденнад. ХIана хулаш да из?

Буржуазни Прибалтике, къаьстта а юрта, саг йоалаелга, пкъа-дале, боахам е цун цхьа дакъа виIа доалахьа дийрзача ханага хьежжа а, шозлагIа-дале, поартал кийчъенна яларга хьежжа а хиннад. ХIаьта батракех лаьца аьлча, цар массаза а саг йоалаелга тIехьадаьхад лаьтта а инвентарь а аццал ахча хьалхагIа вIашагIтоха гIерташ. Цо хулийташ хиннад гайпа саг йоалаелгеи маьре йодилгеи. Долче, вокх оагIорахьарча процессо тешал ду уж белгалдаьха бахьанаш даькъе ца хилара а саг йоалаяр-маьре яхар наха шоашта ларгеи цар шоаш хержаргеи хьежжа хулаш хилара а.

Кхенза йола йиIигаш маьре ухийташ хиннай Узбекистане революци хилалехьа. Кхалнаьха бокъонаш чIоагI ме лу, цар хьал-торои культурни боарами лакх ме лу из тенденци юкъера дIаяла йолаеннай.

Гучадаьлар, нускалаш кхийлачеи маьре ихачеи нахах маьреи сесагеи ханашта юкъера юкъ 6 шерал тIех ма хилар. Мареи сесагеи ханаш цхьатарра йолаш е кIезига юкъ мара юкъе ца йолаш (3 шерага кхаччалца) истий кхийлаи маьре ихаи моттигаш ерриганешта юкъе ши дакъа совгIа я, хIаьта маьреи сесагеи ханашта юкъе йоккха юкъ йола (20 шу а кхы совгIа а) моттигаш цхьанна а лоархIаме яц. Кхыметтел сесагал мар 10 шу а кхы совгIа а воккхагIа вола моттигаш а цаггахьа мара я ала йиш йолаш яц.

Цу итогаша эггара хьалха тешал ду маьреи сесагеи ханашта юкъе йоккха юкъ а йоаллаш кхалнах маьре ухаши маIача наха истий кхувлаши йола моттигаш СССР-е кIезигъенна хилара. Саг йоалаечуни маьре йодачуни ханашта юкъе хIанз нийслуш йола юкъ—советски общества вахаре социалистически хьисапаш чIоагIдаларa законни результат, цу хьисапаша мар харжара мотивашта санна, иштта саг йоалаяраи маьре яхараи тIа-тIа дукхагIа влияни еш хилара дола тешал.

КЪАМАШТА ЮКЪЕРА ГАРГАЛОНАШ

Эксплуататорски общества хьалашка саг йоалаярaи маьре яхараи йола паргIато тоъал доккхача даькъе къаман оамалашеи дына харц уйлашеи боарам оттабеш я. Мел низ а боарам а ба хIанз СССР-е саг йоалаяреи маьре яхареи гIулакхашта цу фактораша еча влияне? Ташкенте, Самарканде, Ленинграде даьча тохкамаша хьахьекхар, къамашта юкъе саг йоалаеши маьре йодаши хинна моттигаш (истий кхийлаи маьре ихаи йолча ерригача моттигашца нийсйича) Ташкентеи Самаркандеи 20 процент совгIа хилар. Цу даькъе массаза а цига дахача къамах болча наха СССР европейски районашкара баьннача нахах бола кхалнах хьакхийлаи царех болча маIача нахига шоай кхалнах дIаахийтаи моттигаш 6—7 процент нийсса яр.

1964 шера Ленинграде къамашта юкъе саг йоалаеши маьре йодаши хинна моттигаш цу тайпарча ерригача моттигашта юкъе 17 процент хилар. Цу тайппара, Ленинграде баха нах къамашка диллача Ташкентеи Самаркандеи бахача нахал дуккха а дукхагIча даькъе цхьан тайпара бале а, къамашта юкъе саг йоалаяьи маьре яхаи моттигаш цига лоадама хIама кIезигагIа яц узбекски городашкарчул.

СЕНДУХЬА ЙОАЛАЯЬЙ ОАШ САГ, СЕНДУХЬА ДАХАД ШО МАЬРЕ?

Саг йоалаяреи маьре яхареи бахьанаш малагIаш да хар духьа иштта боккха социологически тохкам а бир, мари сесаги хинна керда вIашагIкхийттача 1000 сагага анкетни хаттараш дари царех юкъ-юкъерчаргара багах интервью эцари юкъе а лоацаш.

«Шоана хетачох, саг йоалаьчуни маьре яхачуни вахар чIоагIа а ираз долаш а хилийтара эггара чIоагIагIа эшар фуд?», аьнна хаттар даьрех 76,2 процентo жоп делар безам е уйлаш цхьатарра йолаш, вIаши тешам болаш, доттагIал долаш бола безам ба аьнна, 13,2 процентo—бокъонаш цхьатарра хилари вIаши сий дари, 4 процентo — безам, 1,6 процентo — безами рузкъеи, 0,6 процентo — бераш хьахилар, 0,2 процентo — «вахар нийса кхетадар», 4,2 процентo жоп даланзар.

Цу тайппара, дукхагIа бараша моральни оагIув чIоагIагIа лоархI товш цхьана бахара гIулакха. Саг йоалаяреи маьре яхареи бахьанех я материальни торо нагахьчо алац.

Саг йоалаяри маьре яхари нийслуча хана даьшаноанoша лоацача даькъа хьакъехьа даьча хаттарашта леннача жопаша хьахьекхар, саг йоалаяри маьре яхари нийслуча хана даьшта-ноаноштеи цар бераштеи юкъе бокъонца къовсам боалаш йола моттигаш нагахьа хулаш ца хилар. Цу къовсамашта юкъе дукхагIа бакъбараш хержача сага шийна духьала а боацаш, уйла ца еш, моральни оагIош ерригаш а теркал ца еш из харжара духьала бола дай-ноаной ба.

Баха нах дIа-юха дукхагIа лела баларца дувзаденна маро шийна сесаг е сесаго шийна мар харжара географи дикка шерденнад. Мехка индустриализаци яро, культурни революци хиларо белгаларча даькъе юрташка баха нах городашка а керда гIишлош хьалъеча районашка а дIаэзаб. Дуккха дукхагIа а шерагIа а хиннай бахача наха юкъера контакташ сапаргIатдоаккхилга, аьхки салоIилга, дуккхача наха туризме дакъа лоацилга общественни формехьа вIаштIехьдахар дегIадоаладар бахьан долаш. Цу хьалашка теркалле мегаргдолаш да мари сесаги а хинна вIашагIкхетара дола бахьан а хинна дIаэтта йолча моттига хьакъехьа даьча хаттара тийнна жопаш. Хаттар даьрех 9 процент бараш бера хана деиз шоайла вIаши бовзаш хиннаб, 21 процент — балхаш тIа болча хьоашал теха, 17 процент — деша багIача хана, 27,2 процент — цIагIа сакъердамаш деча, 5 процент — аьхки салоIача моттигашка, 5,2 процент —бовзаш болча кхыча нахага гIолла, 3,3 процент — гаргарча нахага гIолла, 0,7 процент — общежитешка, 1,6 процент — улица тIа, 3,8 процент — кхыча моттигашка хьоашал теха. Долче, саг йоалаеши маьре йодаши йолча моттигех ахаш хила мегаш яраш цхьана балха болча е дешача, хIаьта баха моттигаш цхьанахьа хилар бахьан долаш нийсъенна я.

Хаттар деш чакхдаьннaчул тIехьагIа гучадаьннaчох, дукхагIа йола саг йоалаеши маьре йодаши йола моттигаш тоъал йIаьхача хана (шу совгIа) хьоашал лeладарах нийсъенна я, хIаьта цудухьа уж цIенхаштта, нравственно нийсача наькъаца уйла а яь, вIашагIкхийттараш лархIа безаш а ба. Саг йоалаеши маьре йодаши хиначa ерригача моттигех пхелагIча даькъал кIезигагIа бараш мара бокъонца вIаши байза балалехьа вIашагIкхийтта бац.

Саг йоалаяри маьре яхари нравственни гIулакхаш кхы мел дарел чIоагIагIа а лоархIаш, хIараваp шоайла барта а ваха вIашагIкхетарца деш хиларо, хийцай дезала вахара ерригa кхы мел йола оагIош.

КХАЛСАГ ШЕ КЪАХЬЕГАШ ХИЛАР — ДЕЗАЛА ЮКЪЕРА НИЙСХО

СССР-е бoкхача лоархIаме да кхалсаг экономически торо ший йолаш хилар. Истий балха болча болхлой дезал юкъ-юкъера тохкаш 300 техкачул тIехьагIа гучадаьлар, 146 дезалерча маьра алапи сесага алапел 10 а кхы дукхагIа а сом тIех хилар, 54 дезалерча сесага алапи маьра алапел тIех хилар, 100 дезалерча маьра а сесага а алапеш цхьатарра лархIа мегаргдолаш хилар.

ХIанз болхлошта юкъерча дезалий структура керттерча шин тайпах латташ я. Хьалхарча тайпах ба хIанз а персональни доал леладеш бола дезал, цхьабакъда, из аьннар низагIа дайтарах латташ а доапаш, дукхагIа маьра моральни авторитетах латташ да. ШоллагIча тайпах ба доал форманна маьрага а долаш, дезала чухьара керттера дешаш къоастадара гIулакха маьреи сесагеи бокъонаш мадарра аьлча цхьатарра йолаш бола дезал. Дезала структура шин тайпах эггара дукхагIа даьржар шоллагIдар да.

Цхьабакъда, массаза а массанахьа а хилац кхалсага экономически торо ший хиннаяри цо къахьегама толамаш даьхадари яхаш дезала юкъера цар бокъонаш цхьатарра йолаш моттигаш. Дуккхача дезалашка хIанз а ший мукъах йоацаш я кхалсаг, хIаьта беррига а хIана бац аьнна бола цIагIара болх цун букъ тIа латташ а ба. Кхыметтел производстве балха хилча а маIача сагочул 2—3-зза дукхагIа ха йоаю кхалсаго цIагIарча боахамга хьожаш.

Советски дезала эггара лоархIамегIа йола социальни функци я бераш кхелар. Социалистически общество дегIа ме ух вахарера моральни фактора лоархIам лакхлу, хIаьта цун маIан да дезал кхебара лоархIам а лакхлургхилар. Цо дIадех дезал чIоагIбара, цун вахараи гIулакхаштеи аьттув болашагIа дола хьалаш хилийтара паччахьалкхено цахаддаш йоакхо елга.

(АПН).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 12-07-01; бехктоккхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнин, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04671. Заказ № 6084.